

Adaptace studenta na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+

Kristýna Dolanská

Bakalářská práce
2016/2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Dolanská**

Osobní číslo: **H140094**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Adaptace studenta na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti celoživotního učení, podmínek adaptace a programu Erasmus+.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

PRŮCHA, Jan. Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]. 2. rozš. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-280-5.

PRŮCHA, Jan. Interkulturní komunikace. Praha: Grada, 2010. Psyché. ISBN 978-80-247-3069-1.

JANSKÝ, Ladislav. Fysiologie adaptací. Praha: Academia, 1979. ISBN 509-21-827.

PAULÍK, Karel. Psychologie lidské odolnosti. Praha: Grada, 2010. Psyché. ISBN 978-80-247-2959-6.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Blašíková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

29. listopadu 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2017

Ve Zlíně dne 29. listopadu 2016

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

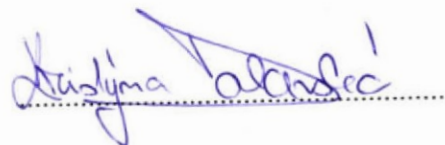
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 20.2.2017

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato Bakalářská práce se zabývá adaptací studenta na nové a cizí prostředí zahraniční univerzity. Teoretická část objasňuje a vymezuje program Erasmus+, co obsahuje a jaké jsou jeho podmínky. Dále se zabývá multikulturální společností a pojmy, které s touto danou problematikou souvisejí, jako je kulturní šok či akulturace. V poslední části jsou vymezeny pojmy, které jsou pro bakalářskou práci klíčové, a to je adaptace v rámci sociokulturního prostředí.

Praktická část zahrnuje analýzu polostrukturovaných rozhovorů a následně vyhodnocení kvalitativního výzkumu daného tématu.

Klíčová slova: Erasmus+, kulturní šok, adaptace, pobyt v zahraničí, multikulturální prostředí, akulturace

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with adaptation of a student to new and different environment of a foreign university. The theoretical part explains and defines the Erasmus + programme, what it contains and what its conditions are. It also deals with a multicultural society and concepts that are related to this issue, such as culture shock or acculturation. In the last part we define concepts that are crucial to the bachelor thesis and it is an adaptation within a socio-cultural environment.

The practical part includes analysis of semi-structured interviews and evaluation of qualitative research of given topic.

Key words: Erasmus +, cultural shock, adaptation, stay abroad, multicultural environment, acculturation

Chtěla bych poděkovat především paní Mgr. Lucii Blašíkové za odborné vedení mé bakalářské práce, za její cenné rady, trpělivost a vstřícnost. Také bych ráda poděkovala paní Mgr. Janě Martinové za její prvotní impulsy spojené s vedením bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala studentům, kteří byli na výjezdu v zahraničí v rámci programu Erasmus+ a věnovali mi čas prostřednictvím rozhovoru.

Můj velký dík patří také mé rodině, mému příteli a také přátelům, kteří mě při psaní bakalářské práce podporovali, stáli při mně a měli se mnou trpělivost.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 PROGRAM ERASMUS+	13
1.1 STRUKTURA ERASMUS+	13
1.2 PROJEKTY MOBILITY OSOB	15
1.2.1 Podmínky pro zapojení studenta do programu.....	15
1.3 ZEMĚ ZAPOJENÉ DO PROGRAMU	16
1.4 FINANČNÍ PODPORA MOBILITY STUDENTŮ	16
1.5 REALIZÁTOŘI PROGRAMU	18
2 KULTURA	20
2.1 MULTIKULTURALISMUS A INTERKULTURALISMUS	21
2.2 SETKÁNÍ S NOVÝM KULTURNÍM PROSTŘEDÍM	22
2.2.1 Kulturní šok.....	22
2.2.2 Enkulturační a Akulturační	24
3 ADAPTACE	27
3.1 DRUHY ADAPTACE	28
3.2 FORMY ADAPTACE.....	29
3.3 ADAPTACE NA UNIVERZITĚ – DOBROVOLNICKÉ ORGANIZACE.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	33
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE.....	33
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	33
4.3 METODA SBĚRU DAT	34
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	35
4.5 USKUTEČNĚNÍ VÝZKUMU	35
5 ANALÝZA DAT	37
5.1 DŮVOD VÝJEZDU	38
5.2 PRVNÍ STRÁVENÉ MOMENTY.....	39
5.3 REAKCE NA ZMĚNU KULTURY.....	40
5.4 JINÉ PROSTŘEDÍ	41
5.5 ZAHRANIČNÍ UNIVERZITA	43
5.6 JÁ A ZMĚNA	44
5.7 DOMOV	44
6 INTERPRETACE DAT	46

ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	55
SEZNAM OBRÁZKŮ	56
SEZNAM TABULEK.....	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	58

ÚVOD

Díky univerzitě jsem měla možnost přesně před rokem vycestovat do zahraničí v rámci programu Erasmus+ na studijní pobyt. A právě zkušenosti z pobytu v zahraničí mě přivedly na myšlenku psát bakalářskou práci na téma adaptace studenta na prostředí zahraniční univerzity. Erasmus+ je dnes velmi populární a mezi studenty často považován za něco, čím by si každý student měl projít na vysoké škole. O tom, že je populární, hovoří i čísla, kdy se na Erasmus+ rozhodlo vycestovat v roce 2014/ 2015 přes 80 000 studentů. (NAERASMUSPLUS, © 2017). S výjezdem jsou pak spojeny překážky. Kde čím více času jedinec stráví v cizím kulturním prostředí, tím více se setkává s překážkami. Cílem této práce je tedy poskytnout nahlédnutí do skutečností, které jsou spojeny se studiem v zahraničí.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V první kapitole teoretické části se zabýváme programem Erasmus+, a jeho podstatou. Dále se kapitola zabývá jeho strukturou, jaká je finanční podpora a kdo se vlastně může účastnit tohoto programu. Jsou zde také vymezeny země, které jsou součástí programu, poskytují studentům možnost výjezdu a přijímají zahraniční studenty. Součástí kapitoly jsou také podmínky, které musí být splněny pro výjezd a kdo je vůbec realizátorem programu Erasmus+.

Druhá kapitola je zaměřena na kulturu, její obecné vymezení a činitele, které ovlivňují různorodost mezi kulturami. Dále se také zabývá pojmy jako je interkulturalismus a multikulturalismus, protože díky programu Erasmus+ a jeho působení se budeme s těmito pojmy setkávat v budoucnosti čím dál častěji. Poté je zde podkapitola, která se zabývá střetem s novým prostředím, které může působit na každého jedince individuálně. Dále jsou definovány pojmy, jako je kulturní šok, který může nastat jak při vstupu do jiné země, tak při příjezdu zpět do rodné země. Následně je vymezena enkulturace a akulturace, které tedy obsahují to, co vzniká mezi jedincem a kulturou.

Poslední kapitola se zabývá již adaptací a jejím obecným vymezením. Dále je v kapitole popsán průběh adaptace a s jakými druhy i formami se můžeme setkat. V neposlední řadě obsahuje adaptaci na univerzitě a s ní spojené dobrovolnické organizace, které se podílí na adaptaci studenta na jiné prostředí a zda nebo jak jsou mu nápomocny.

V praktické části bakalářské práce se zaměřujeme již na samotný výzkum, kde navazujeme na poznatky získané z teoretické části. Hlavním výzkumným cílem je zjistit adaptaci stu-

denta na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+. Pokusíme se zde zjistit, jaké jsou vůbec prvotní impulsy, které je vedly respondenty k výjezdu do zahraničí na studijní pobyt. Prozkoumáme také průběh adaptace na zahraniční prostředí, a jaký je vůbec proces začlenění na zahraniční univerzitě. Dále se pokusíme zjistit, do jaké míry ovlivnila kultura dané země studenty a co vlastně program Erasmus+ přináší pro osobní rozvoj studenta. Na základě těchto cílů jsme zvolili kvalitativní pojetí celého výzkumu a skrze polostrukturovaný rozhovor se jich pokusíme dosáhnout. V rámci kvalitativního výzkumu jsme zvolili jako výzkumný design případovou studii a na základě otevřeného kódování poté můžeme dále rozpracovávat získané data.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PROGRAM ERASMUS+

První kapitola bakalářské práce se zabývá základní problematikou a pojmy, které souvisí s tématem této práce, a tím je pojem Erasmus+.

Program Erasmus + je vzdělávací program od Evropské unie pro období 2014 – 2020. Tento program podporuje spolupráci a mobilitu ve všech oblastech vzdělání. Je také nástupcem Programu celoživotního učení (LLP – Life Long Learning Program) a programu Mládež v akci. (NAERASMUSPLUS, © 2017)

Cílovou skupinou pro Erasmus+ jsou studenti, učitelé, dobrovolníci, vedoucí mládeže a funkcionáři amatérských sportovních organizací. Je možné z něj také poskytnout finanční prostředky na spolupráci vzdělávacích zařízení, mládežnických organizací, podniků, místních a regionálních úřadů a nevládních organizací. Rovněž na reformy v členských státech s cílem modernizovat vzdělávání a odbornou přípravu a podpořit inovace, podnikatelské schopnosti a zaměstnanost. (NAERASMUSPLUS, © 2017)

Realizátorem programu Erasmus+ je Evropská komise. Ta také nese hlavní odpovědnost. Stanovuje všechna kritéria programu, jejich cíle, stanovuje priority a řídí jeho rozpočet. Evropská komise také celkové dohlíží a především odpovídá za dohled nad strukturami pověřenými prováděním programu, na úroveň jednotlivých států a samozřejmě na jejich koordinaci. (NAERASMUSPLUS, © 2017)

1.1 Struktura Erasmus+

K dosažení cílů Erasmu+ uskutečňuje program tyto akce:

- vzdělávací mobilita jednotlivců,
- spolupráce na inovacích a výměna osvědčených postupů,
- podpora reforem vzdělávací politiky.

Tyto klíčové akce jsou dále rozepsány a konkretizovány ve věcech, které podporují.

Mobilita jednotlivců

Mobilita jednotlivců je příležitost jak pro studenty či stážisty, tak pro mladé lidi, dobrovolníky, profesory, učitele, školitele, pracovníky s mládeží, zaměstnance vzdělávacích institucí a organizací občanské společnosti studovat nebo získávat profesní zkušenosti v jiné ze-

mi. Dále je zde Společné magisterské studium Erasmus Mundus což jsou vysoce integrované mezinárodní studijní programy poskytované konsorciem vysokoškolských institucí, které udělují stipendium těm nejlepším studentům magisterských studijních programů z celého světa. V rámci mobility jednotlivců je možno poskytnout půjčku na magisterské studium. Studenti z vysokých škol mohou požádat o půjčku pro absolvování celého magisterského studia v zahraničí, kterou garantuje program. Tito studenti se mohou obrátit na vnitrostátní banky nebo také na subjekty, které poskytují studentské půjčky zapojené do projektu. (NAERASMUSPLUS, © 2017)

Spolupráce na inovacích a výměna osvědčených postupů

Tato akce podporuje mezinárodní strategická partnerství, která jsou zaměřena na rozvoj iniciativ zabývajících se jednou či více oblastmi vzdělávání, výměny zkušeností a know-how mezi různými typy organizací v oblasti vzdělávání, odborné přípravy podporující inovace či odborné přípravy v jiných příslušných oblastech. Dále podporuje projekty spojené s budováním kapacit spoluprací s partnerskými zeměmi v oblasti vysokoškolského vzdělávání a mládeže. Jsou zde také aliance odvětvových dovedností, které podporují tvorbu a zavádění společných osnov odborné přípravy, programů a metodik výuky a odborné přípravy. Tyto aliance vycházejí ze zjištění o trendech v konkrétním hospodářském odvětví a o dovednostech potřebných k výkonu povolání v jednom nebo více oborech. V neposlední řadě k věcem, která tato akce podporuje také patří znalost aliancí a podpůrné a informační platformy, které poskytují prostor pro virtuální spolupráci. (NAERASMUSPLUS, © 2017)

Podpora reformy politiky

K poslední klíčové akci, která je zařazená do struktury programu Erasmus+ patří podpora reformy politiky. Tato akce podporuje především znalosti v oblasti vzdělávání, dané odborné přípravy pro tvorbu a monitorování politiky. Také Iniciativy pro inovaci politik, spoluprací s mezinárodními organizacemi či dialog se zúčastněnými subjekty a propagaci politiky a programu zahrnující orgány veřejné moci. V poslední řadě zde patří podpora nástrojů evropské politiky, která zlepšuje transparentnost, uznávání dovedností a kvalifikací. (NAERASMUSPLUS, © 2017)

1.2 Projekty mobility osob

Tato aktivita podporuje mezinárodní mobility pro vysokoškolské studenty a zaměstnance. Program Erasmus nabízí studentům dva typy aktivit:

1. Studijní pobyt

Tato aktivita může být v délce od 3 do 12 měsíců. Realizace může být pouze na základě platných meziinstitucionálních dohod mezi vysílající a přijímající institucí.

2. Praktická stáž

Tato aktivita je realizována v délce od 2 do 12 měsíců. Realizace je na základě trojstranné dohody mezi studentem, vysílající školou a přijímající institucí, organizací nebo podnikem. Nově je také možná Absolventská stáž, kterou je třeba realizovat do jednoho roku od ukončení studia. (NAERASMUSPLUS, © 2017)

1.2.1 Podmínky pro zapojení studenta do programu

Jsou zde dány podmínky, které je potřeba splnit pro zapojení do programu. Tyto podmínky jsou:

- Student, který se chystá vyjet na studijní či praktickou stáž do zahraničí musí být zapsán do akreditovaného bakalářského, magisterského či doktorského studijního programu vysoké školy. Nebo také může být zapsán na vyšší odborné škole, která je zapojena do programu Erasmus+.
- Student může studovat prezenční, kombinovanou i distanční formu studia a ke studiu musí být zapsán během celého studijního pobytu či praktické stáže.
- Student, který vyjíždí na studijní pobyt, musí být minimálně zapsán ve druhém ročníku bakalářského či pětiletého magisterského studia. Student, který vyjíždí na praktickou stáž, může být v jakémkoliv ročníku studia.
- Student může být občanem jakékoliv země, avšak musí studovat v České republice.
- Student bude vybrán v řádně vyhlášeném výběrovém řízení.
- Studenti, kteří již absolvovali nějaký studijní pobyt nebo praktickou stáž se mohou programu Erasmus+ také zúčastnit. Avšak předchozí mobility se však sčítají. (NAERASMUSPLUS, © 2017)

1.3 Země zapojené do programu

Tento projekt je rozdělen na programové a partnerské země. Tyto země jsou otevřeny pro program Erasmus+.

Programové země

Programové země jsou ty, které se mohou zúčastnit plně ve všech akcích programu Erasmus+. Patří zde členské státy EU (28 zemí), členské státy Evropského hospodářského prostoru (Norsko, Island, Lichtenštejnsko) dále Turecko a bývalá jugoslávská republika Makedonie.

Praktické stáže mohou být realizovány pouze v programových zemích mimo Českou republiku a zemi svého pobytu.

Partnerské země

Tyto země se mohou účastnit některých akcí tohoto programu, ovšem musí splnit určité kritéria a podmínky.

Mezi partnerské země patří země západního Balkánu, Východního partnerství, jižního Středomoří, Ruská federace, Střední Asie, Latinská Amerika, země AKT, Jižní Afrika a dále Andorra, Monako, San Marino, Vatikánský městský stát, Švýcarsko, Írán, Irák, Jemen, Bahrajn, Kuvajt, Omán, Katar, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Austrálie, Brunej, Kanada, Hongkong, Japonsko, Korejská republika, Macao, Nový Zéland, Singapur, Tchaj-wan, Spojené státy americké.

Studijní pobyty mohou být realizovány jak do programových tak do partnerských zemí.

(NAERASMUSPLUS, © 2017)

1.4 Finanční podpora mobility studentů

Studenti, kteří se dostanou na program Erasmus+, obdrží stipendium ve formě příspěvku na cestování a pobytové náklady, které vznikly během studijního pobytu nebo praktické stáže v zahraničí. Stipendium je chápáno jako příspěvek na zvýšené životní náklady v zahraničí a předpokládá se, že je zde finanční spoluúčast studenta. Výše stipendií na měsíc je přesně dána. (NAEP, ©2007-2012).

Níže v tabulce máme detailně rozpracovanou výši měsíčního stipendia daných států, do kterých se vyjíždí.

Program ERASMUS+: ERASMUS			
MOBILITA STUDENTŮ - výše stipendií pro akademický rok 2016/2017			
Skupina	Cílová země	STUDIJNÍ POBYT*	PRAKTICKÁ STÁŽ*
		Paušální částka stipendia na 1 měsíc** pobytu v zahraničí v EUR	Paušální částka stipendia na 1 měsíc** pobytu v zahraničí v EUR včetně navýšení 100 EUR pro aktivitu praktické stáže
Skupina 1	Dánsko	500 EUR / měsíc*	600 EUR / měsíc
	Finsko		
	Francie		
	Irsko		
	Itálie		
	Lichtenštejnsko		
	Norsko		
	Rakousko		
	Švédsko		
	Velká Británie		
Skupina 2	Belgie	400 EUR/měsíc*	500 EUR/měsíc
	Kypr		
	Německo		
	Španělsko		
	Řecko		
	Chorvatsko		
	Island		
	Lucembursko		
	Nizozemsko		
	Portugalsko		
	Slovinsko		
	Turecko		
Skupina 3	Bulharsko	300 EUR/měsíc*	400 EUR/měsíc
	Estonsko		
	Litva		
	Lotyšsko		
	Maďarsko		
	Makedonie (FYROM)		
	Malta		
	Polsko		
	Rumunsko		
	Slovensko		

*Pochází-li student ze **znevýhodněného socio-ekonomického prostředí** (netýká se zdravotního znevýhodnění), je možné navýšit sazbu o **200 EUR/měsíc**. **Obdrží-li účastník navýšení z důvodu socio-ekonomického znevýhodnění, nevztahuje se na něj navýšení o 100 EUR u aktivity praktické stáže** (tj. student obdrží buď navýšení 100 EUR pro praktické stáže NEBO navýšení 200 EUR z důvodu socio-ekonomického znevýhodnění).

**Měsíc = 30 dní

Obrázek 1: Finanční podpora, Zdroj: NAERASMUSPLUS, © 2017

1.5 Realizátoři programu

Na programu Erasmus+ jsou samozřejmě i důležití realizátoři tohoto programu. Mezi tyto dva hlavní realizátory patří Evropská komise a Národní agentura.

Evropská komise

Tato komise odpovídá za chod celého programu, tedy nese hlavní zodpovědnost. Určuje a řídí jeho rozpočet, stanovuje cíle a kritéria programu, řídí a monitoruje jeho provádění a samozřejmě provádí kontrolu a hodnocení na evropské úrovni. Evropská komise také odpovídá za kontrolu a dohled nad jednotlivými státy, které jsou do programu zapojeny, a také za jejich koordinaci. V neposlední řadě Evropská komise, prostřednictvím výkonné agentury, zodpovídá za zpracování studií, provádění výzkumů, větší zviditelnění programu, řízení výzev k překládání nabídek, zajištění řízení smluvních vztahů a financování daných subjektů.

Národní agentura

Realizace programu probíhá především díky nepřímému řízení, to znamená, že Evropská komise svěřuje úkoly, které se týkají plnění rozpočtu, národním agenturám. Důvodem takového přístupu je snaha přizpůsobit program rozmanitosti národních vzdělávacích systémů, odborné přípravy a také práce s mládeží. Tyto agentury působí jako prostředníci mezi Evropskou komisí a zúčastněnými organizacemi na místní, regionální a národní úrovni.

Mezi jejich hlavní úkoly patří poskytování informací o programu, realizace spravedlivého a transparentního výběru žádostí, monitoring a hodnocení programu v zemi, poskytování podpory žadatelům a zúčastněným organizacím, usilování o zviditelnění programu a podpora šíření a využití výsledků.

Tento přístup můžeme zařadit mezi podpůrný, protože agentury provádějí uživatele všemi fázemi projektu. Pomáhají jim zrealizovat první setkání, proces podání žádosti a s následnou realizací projektu a jeho závěrečné hodnocení. Tento přístup vychází z přesvědčení, že aby byla všem zaručená rovnost, je potřeba některým cílovým skupinám zajistit širší pomoc, ať už pomocí konzultací, poradenství či koučování. (NAERASMUSPLUS, © 2017)

V této kapitole jsme se zabývali Erasmem+ a jeho obecným vymezením a také jsme zde definovali kdo je vlastně cílovou skupinou. Dále jsme vymezili, jaké jsou dva typy aktivit,

které jsou poskytovány pro studenty v rámci programu a jaké jsou podmínky vůbec pro zapojení studenta do programu. Zařadili jsme sem i země, které jsou otevřeny pro Erasmus+ a finanční podporu, která je poskytována studentům vyjíždějícím do zahraničí. V závěru jsme se zaměřili na realizátory daného programu.

2 KULTURA

Pojem „kultura“, jako takový není nikde jednotně vymezen, ale v zásadě můžeme rozlišit dvě různé pojetí a to na širší a užší pojetí. V širším pojetí je pojem kultura chápán jako všechno, co vytváří lidská civilizace - tedy od výtvorů lidské činnosti (např. obydlí, oděvy, průmysl,...) až po duchovní výtvořiny lidí (náboženství, morálka, politika, právo, aj.). V užším pojetí je pojem kultura spíše vázán k projevům lidí, jako jsou zvyklosti, způsoby komunikace, předávané zkušenosti aj. (Průcha, 2006)

Máme ale i několik definic, které jsou charakteristické pro obě pojetí kultury. *Velký sociologický slovník* (Maříková, Petrušek, Vodáková, 1996, s. 32) uvádí definici, že „Kultura je souhrn prostředků a mechanismů specificky lidské adaptace k vnějšmu prostředí. Představuje program činnosti jednotlivců a skupin, který je fixovaný sociokulturními stereotypy a předávaný prostřednictvím kulturního dědictví. Kultura vystupuje v podobě výtvorů lidské práce, sociokulturních regulativů (norem, hodnot, kulturních vzorců), idejí (kognitivních systémů) a institucích organizujících lidské chování“.

R. F. Murphy (1998, s. 32) uvádí tuto definici kultury: „Kultura je celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.“

Z hlediska sociologického vnímáme kulturu jako vše, čím se lidský tvor odlišuje od zvířete. Tento pojem je také popisován jako soubor činností a výtvorů této činnosti, které lidem slouží k přežití v přírodě. Dohromady s představami a idejemi, které chtějí dát smysl tohoto přežití. (Keller, 2010)

Dle Hofstede (2007, s. 14-15) je kultura kolektivním jevem, „jelikož je vždy alespoň z části sdílána lidmi, kteří žijí anebo žili ve stejném společenském prostředí, v němž si ji osvojili“. Kultura není pro jedince vrozená, ale učí se ji během života v sociálním prostředí. Podstatné je také rozlišit kulturu od lidské přirozenosti a lidské osobnosti, kde obě tyto složky jsou vrozené, avšak lidská osobnost je z části ovlivněna kulturou.

Dále tento autor rozlišil čtyři činitele, které ovlivňují různorodost mezi kulturami. Hofstede (2007) popisuje:

- symboly (gesta, slova, předměty, ...),
- hrdiny (žijící, mrtvé, smyšlené, reálné, fantazijní osoby),

- rituály (společenské, náboženské, obchodní a politické události),
- hodnoty (dávání přednosti před jinými). (Hofstede, 2007)

Máme zde samozřejmě i několik pojmů, které jsou velmi úzce spjaty s kulturou a navazujícím pojmem multikulturalismem. Velmi úzce souvisí termín „kulturní vzorec“. „Kulturní vzorce jsou způsoby chování, hodnoty a normy, komunikační zvyklosti, které jsou charakteristické pro určité etnikum nebo kulturu určité země. Jsou generačně předávány a udržují se trvale v historickém vývoji.“ (Průcha, 2006, s. 49) Poznávání, chápání a respektování kulturních vzorců je velmi důležité, obzvláště pro některé profese, jako je například učitel, který by neměl dělat rozdíly, zda je jedinec z jedné či druhé kultury.

2.1 Multikulturalismus a Interkulturalismus

Pro lepší orientaci v této bakalářské práci a problematice, která s tímto souvisí, bych ráda definovala pojem multikulturalismus a Interkulturalismus. V dnešní stále více se rozvíjející společnosti vzrůstá množství interakcí kultur. Díky programu Erasmus+ a jeho působení se budeme s těmito pojmy setkávat v nadcházejícím čase čím dál častěji.

Multikulturalismus je neustále se rozvíjející pojem. Pro tento pojem neexistuje přesné vymezení, které by vystihovalo jeho význam. Ve většině Evropských zemí však v dnešní moderní době žijí příslušníci vícero etnik, toto platí samozřejmě i pro jiné kontinenty. Spolužití těchto četných skupin není vždy harmonické, spíše naopak. Je tedy velmi důležité jakou politiku daný stát zastává a jaký vztah zaujímá k multikulturní situaci. Migrace je v dnešní době čím dál aktuálnější a nabývá větších rozměrů. S tím je spojeno začleňování migrantů do společnosti. Toto začleňování není lehké a je spojeno s problémy, které mají psychologickou povahu. Nadále je multikulturalismus spojen s pojmy, jako je proces akulturace a integrace. (Průcha, 2010)

Balvín (2012, str. 34) se vyjadřuje tak, že multikulturalismus „prosazuje záměr, aby si národnostní menšiny i imigranti udrželi svoji kulturu vedle jiných kultur, které existují spolu v jednom teritoriu, v jednom státě“.

Interkulturalismus je vyvíjející se postup, který míří k respektování rozdílností. (Ivanová, Špirudová, Kutnohorská 2005). Dle Balvína (2012) je interkulturalismus společenský řád, jež má snahu vytvářet soulad ve společnosti, ve které se nachází vícero kultur, etnik, či národností. Barrett (2013) poukazuje na to, že interkulturalismus zvýrazňuje důležitost

výměny informací, rozhovorů a vzájemné působení mezi jedinci z rozdílných kultur více než multikulturalismus.

2.2 Setkání s novým kulturním prostředím

Čím dál častěji již dochází ke střetu s odlišnými kulturami ať už v profesním či soukromém životě jednotlivce. Nastává protínání se vlastních hodnot kultury a odlišných hodnot, proto je důležité jak se s tím jedinec dokáže vypořádat i v prostředí, do kterého vyjíždí v rámci programu Erasmus+ pouze na určitou dobu. Dále se tedy budeme zabývat situacemi, které mohou nastat při střetu s novou kulturou.

2.2.1 Kulturní šok

Janebová (2010) uvádí, že jakýkoliv dlouhodobý pobyt v jiné a cizí zemi, její kultuře a s tím spojená snaha se začlenit a přizpůsobit jinému životnímu stylu či myšlení, je považován za náročnou životní situaci, ať už se jedná o profesní či soukromou sféru. Veškerý proces adaptace na jiné a tedy nové kulturní prostředí je závislý na řadě okolností. V první řadě se jedná o odlišnosti vlastní a cizí kultury a znalost jazyka dané země. Aby adaptace proběhla úspěšně, podmínkou je zdárné zvládnutí celého procesu. Toto je u každého jedince individuální. Jsou i takoví, kteří neprožívají kulturní šok, protože podněty, které u ostatních vyvolávají stres, považují za výzvu.

Podle Pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 1998, cit. Podle Křivohlavý, 1994) je stres „Stav organismu vznikající vzájemným působením vnějších zátěžových vlivů (očekávání jisté události, hrozba, extrémní zatížení po fyzické nebo psychické stránce, duševní trauma, nemoc) a obranných schopností člověka. Výsledkem je vnitřní stav člověka, který je buď přímo něčím ohrožován, nebo takové ohrožení očekává a přitom se domnívá, že jeho obrana proti nepříznivým vlivům není dostatečně silná“.

Stres můžeme dělit podle toho, jak působí na člověka. Může být tedy negativní nebo pozitivní. Pro tyto protiklady používáme dva termíny. První termín je „Distres“, ten popisuje nejvíce nepříznivé stresové situace. Opakem je tedy „Eustres“ a ten vyjadřuje kladně působící stres. Mezi stresory můžeme řadit například tísnivou finanční situaci (v případě student) nebo také změnu či nedostatek potravin. Poté máme i sociální faktory, což jsou například obavy nebo strach či nepřátelství odlišných kultur. Můžeme zde také řadit i nedostatek času či stav osamění a strádání. (Křivohlavý, 1994)

Avšak u dalších jedinců, kteří tento střet dvou odlišných kulturních systémů nepovažují za výzvu, dochází ke kulturnímu šoku.

„Termín „kulturní šok“ užívají antropologové k popsání pocitů dezorientace a stresu, jež zakoušejí lidé vstupující do neznámého kulturního prostředí. Je zejména způsoben nečekanými nebo překvapujícími zjištěními, která jsou vyvolána kontaktem s cizí, neznámou kulturou.“ (Ivanová, Špirudová, Kutnohorská, 2005, s. 30)

Mezi nejčastější problémy, při potýkání se s konflikty a začleňování se do nové kultury, patří depresivní poruchy, úzkosti či zvýšená agrese. Můžeme rozlišit tři typy úzkosti, které jsou spojené s kulturním šokem:

- depresivní úzkost (reakce na ztrátu);
- perzekuční úzkosti (strach z ohrožení);
- úzkost, která souvisí se ztrátou orientace – reakce na to, že se jedinec octne v novém prostředí a společnosti.

(Gillernová, 2011)

Jiní autoři namísto kulturního šoku užívají pojem akulturační stres, protože je tak lépe vystižená zátěž, kterou člověk prožívá při střetu s jinou kulturou. Jedinec má příležitost se tedy s novým prostředím vyrovnat pozitivněji. Kdežto pojem šok může mít zavádějící chápání s částečně patologickým podtextem. Dále uvádí, že u některých jedinců vůbec nedojde ani k akulturačnímu stresu. Faktory, které ovlivňují sílu a intenzitu kulturního šoku, dělíme na osobnostní a situační. Situační faktor je myšlený jako rozdílnost mezi domácí a cizí kulturou. Tedy člověk, který má vlastnosti jako tolerantnost a flexibilita, bude při procesu adaptace úspěšnější. Může samozřejmě i dojít k situaci, kdy se jedinec nedokáže zadaptovat a jinou kulturu odmítne. Příznaky kulturního šoku mohou být: deprese, strach, dezorientace, deprivace či psychosomatické problémy. (Morgensternová, Šulová, a kol., 2007)

Podle Gillnerové, Kebzy, Rymeše (a kol., 2011) se setkáváme s charakteristikou akulturačního stresu skrze jeho jednotlivé fáze:

1. fáze – líbánky
2. fáze - kulturní šok
3. fáze - postupné přizpůsobování

4. fáze – adaptace
5. fáze - šok z návratu

V první fázi tedy dochází k velmi pozitivní reakci a převládá nadšení a očekávání. V druhé fázi už dochází ke změně a začíná nastávat kulturní šok a jeho příznaky. Třetí fáze je poté charakterizována postupným přijímáním odlišné kultury a dochází k efektivnější komunikaci s cizí kulturou. S přijímáním nové kultury a všemi jejími klady i zápory se setkáváme ve čtvrté fázi, tedy v adaptaci. Aby jedinec splnil úspěšnou adaptaci, musí se v novém prostředí cítit psychicky dobře a ničím neohrožen. Po návratu však přichází poslední, tedy pátá fáze a tou je šok z návratu. Aby adaptace mohla proběhnout úspěšně, měl by se jedinec cítit i po psychické stránce dobře a relativně bezpečně. Hostitelské prostředí by na něho nemělo působit jako ohrožující vlastní integritu, ale jako něco, co ho může životně obohatit.

2.2.2 Enkulturation a Akulturation

Enkulturation je vývoj jedince, při kterém získává určité náležitosti ke kultuře. V průběhu života si osvojujeme určité hodnoty, normy a vzorce kultury. (Morgensternová, 2007, s. 35)

Tento pojem zavedl Herskovits, dle kterého je enkulturation oblast, která není vrozená a jedinec si ji během života osvojuje díky vzdělávání. Enkulturation probíhá díky primární a sekundární skupině, kdy primární je rodina a působí především v dětství a sekundární skupina jsou kamarádi ve škole, kteří působí až v pozdějším věku. Enkulturation může probíhat vědomě či nevědomě. (Soukup, 1996).

Průcha a Veteš (2012) uvádí, že enkulturation je vývoj, který probíhá od raného dětství a jedinec při ní přebírá kulturu, kterou je obkloповán. Je realizována díky styku a komunikaci s lidmi, díky čemuž se učí jazyku a komunikačním schopnostem. Dále pak přebírá normy, hodnoty, kulturní vzorce a tradice kultury. Na tomto vývoji se podílí převážně rodina a vzdělávání.

Dle Hartla a Hartlové (2000, str. 141) je enkulturation „formální i neformální přejímání kulturních norem a zkušeností jedincem v průběhu jeho ontogeneze“.

„**Akulturation** je sociální proces, v němž dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou nebo více kultur. Akulturation zahrnuje jak přebírání určitých prvků z jiné kultury, tak jejich odmítání, vylučování nebo jejich přetváření.“ (Brouček et. al., 1991, str. 239-240)

V akulturaci též dochází k procesu přebírání, zániku či k pozměňování kultury. (Průcha, 2010)

Akultura je tedy přejímání prvků z jedné kultury příslušníky jiné kultury. Toto přejímání se uskutečňuje díky komunikaci. Ke spontánní akulturaci tedy dochází při trvalém nebo dlouhodobém kontaktu dvou rozdílných kultur nebo i několika kultur. Typickým úkazem probíhající akultura může být soužití na Erasmu+, kde spolu může žít několik rozdílných kultur. (Průcha, 2010)

Každý jedinec se s novým kulturním prostředím vyrovnává svým způsobem. J. W. Berry je roztrídil do čtyř druhů tzv. akulturačních strategií:

1. Asimilace – jedinec zde usiluje o co největší splynutí s kulturou dané země, potlačuje při tom svoji vlastní kulturu.
2. Separace – jedinec se snaží co nejvíc izolovat od cizí země a její kultury, snaží se co nejvíce zachovat vlastní kulturu.
3. Marginalizace – v tomto typu se jedinec snaží vyrovnávat se s kulturami, nedojde tedy ke splynutí ani s jednou z kultur. Může dojít k neschopnosti přiznat hodnotu jedné z kultur.
4. Integrace – zde jedinec přisuzuje cizí kultuře danou váhu a hodnotu, zároveň se snaží si udržet i svojí kulturu.

(Gillernová et. al., 2011, In Berry a kol., 2002)

Ve výběru těchto strategií existují odlišnosti. U imigrantů se většinou jedná o strategii integrace, tedy nechávají si svoji vlastní kulturu, ale částečně i přebírají kulturu jiné země. Na rozdíl od obyvatel hostitelské země, ti jsou nakloněni spíše k asimilaci. Z tohoto nesouladu pak vzniká to, že čím více imigranti trvají na své identitě, tím více nepřijímání kulturou hostitelské země. Velkou roli při adaptaci také hraje kulturní distance mezi kulturami. To znamená, že mnohem lépe se adaptují jedinci s kulturou, které je jim blízká. (Gillernová, 2011)

Berry, Kim, Mok (1987) představuje 5 kategorií (změn), které jedinci zažívají při kontaktu s cizí kulturou:

1. fyzické změny – nové prostředí k žití, nový styl ubytování, větší znečištění, apod.,

2. biologické změny – nové nemoci, nový způsob stravování, apod.,
3. kulturní změny – náboženské, jazykové, apod.,
4. nové sociální vztahy
5. psychologické změny – změny psychiky a chování, ...

V této kapitole jsme blíže definovali pojem kultura a její činitele, které ovlivňují její různorodost mezi kulturami. Dále jsme definovali pojem multikulturalismus a interkulturalismus, kdy se díky působení programu Erasmus+, budeme s těmito pojmy setkávat čím dál častěji, tím pádem jsou to oba dva velmi vyvíjející se koncepty. Jako další jsme vymezili střet s novou odlišnou kulturou, kde z toho vyplývají pojmy jako je kulturní šok, enkulturace a akulturace. U kulturního šoku jsme se blíže zabývali, v jaké fázi přichází a jaké úzkosti jsou s ním spojené. Enkulturační a Akulturační jsou postoje člověka ke kultuře.

3 ADAPTACE

Čas, který tráví studenti v jiné zemi, s sebou nese hlubší setkávání se s novými zvyky, hodnotami a normami dané společnosti. Z toho vyvstává otázka a problematika ohledně adaptace, protože ne v každém případě je snadná a přináší s sebou mnohé úskalí.

Slovo adaptace se vyvíjí z latinského slovního spojení „ad aptere“ (připravit se) nebo též ze slova „aptus“ (schopný). Do jazyka českého jej můžeme volně přeložit jako - přizpůsobit, upravit, zvyknout atd. (Křivohlavý, 2011)

„V důsledku globalizace dochází k prolínání různých kultur a společnost získává multikulturní ráz. Psychology však zajímá ani ne tak dopad na společnost, jako spíše na jedince a jeho vnitřní svět. Jak se dokáže adaptovat v cizím prostředí, jak se dokáže s novou situací vypořádat, jaké musí mít osobnostní rysy a schopnosti, aby se prosadil v cizím prostředí, to vše jsou otázky, které si dnes klademe“ (Morgensternová, Šulová, 2007, str. 9).

Dále Křivohlavý vysvětluje pojmy: adaptovat se a adaptovat si. Kde se tyto dvě slova rozdělují na dvě různé činnosti a je velmi důležité jej umět rozlišit. **Adaptovat si** znamená, že si něco v našem okolí měníme za účelem zajištění uspokojujícího prostředí k bytí. **Adaptovat se** znamená, že si jedinec zvykne na jiné prostředí. (Křivohlavý, 2011)

Lysgaard, jež se věnoval procesu adaptace, v roce 1955 zformoval tzv. U-křivku. Tato křivka popisuje, jak se studenti přizpůsobují cizí kultuře. (Pedersen, 1995). Tato křivka popisuje proces jako tvar U, kdy na počátku se nachází *fáze líbánek*, na dně je poté *fáze nepřátelství* a na vrcholném konci je poté *fáze vyrovnání*. U-křivka je znázorněna na obrázku č. 2.

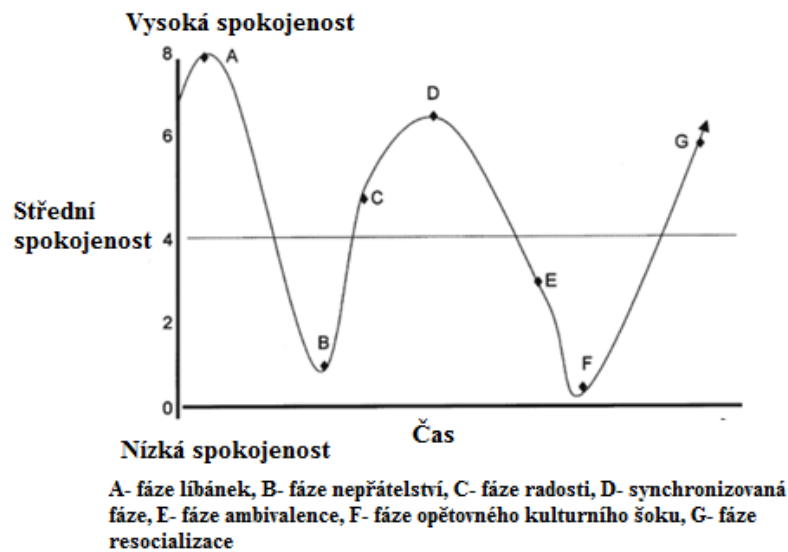

Obrázek 2: Model U-křivky 1, Zdroj: vlastní zpracování

Tento útvar obohatil John Gullahorn a Jeanne Gullahorn o další fáze, které v původní U-křivce nebyly znázorněny. K těmto dalším fázím dochází po návratu do domovské země. Tato křivka je nazývána jako tzv. W-křivka a je znázorněna na obrázku č. 3.

Fáze W-křivky tedy jsou:

1. fáze líbánek,
2. fáze nepřátelství,
3. fáze radosti,
4. synchronizovaná fáze,
5. fáze ambivalence,
6. fáze opětovného kulturního šoku z vlastní kultury,
7. fáze resocializace. (Ting-Toomey, 1999).

Obrázek 3: Model W-křivky 1, Zdroj: Ting-Toomey, 1999

3.1 Druhy adaptace

Dle Jánského (1979, s. 12) máme základní druhy adaptace:

- Individuální
- Vývojová
- Resistenční

- Kapacitní

Individuální adaptace přichází působením vnějších faktorů v průběhu života a obsahuje děje, které jsou pro jedince daného druhu typické. Tato adaptace je uměle vyvolána díky změně jednoho z faktorů v prostředí. Nebo je také možné se s ní setkat v přírodě, kdy změna jednoho faktoru je určující, ale díky ní dochází i ke změně jiných faktorů (např. aklimatizace). Adaptaci vývojovou můžeme charakterizovat jako přizpůsobení se, které jsou typické pro druh jakožto celek. Avšak je podmíněna změnou genové skladby. Dále je zde adaptace rezistenční, k ní přichází tehdy, dojde-li ke změně limitů, jež určují přežití jedince. O kapacitní adaptaci mluvíme v případě, že dochází k posunu hranic, jež určují přežití druhu (schopnost rozmnožování). (Jánský, 1979)

3.2 Formy adaptace

Adaptace na změnu podmínek může probíhat dvěma způsoby. Jedná se o úspěšnou a neúspěšnou adaptaci. Aby adaptace proběhla úspěšně na odlišnou kulturu, je třeba se umět vcítit do mentality dané kultury a pochopit jiné vzorce chování. **Úspěšnou adaptaci** můžeme ještě rozdělit na asimilaci a akomodaci. U asimilace (neboli aktivní adaptace) dochází k přizpůsobení prostředí jedinci. Jedinec se tedy může vkládat do prostředí, kde provádí takové změny, které vyhovují jeho blahobytu. Akomodace (pasivní proces) je adaptace, při které jedinec mění své úsudky, za účelem uspokojení nároků od okolí. **Neúspěšná adaptace** je také nazývána maladaptací. Ta nastává v případě, kdy se jedinec nedokázal přizpůsobit podmínkám jiného prostředí. V tomto případě může posléze docházet ke konfliktům v komunikaci, častému nedorozumění a nízkého sebehodnocení. Neúspěšně adaptovaný jedinec má poté problémy se zdoláváním problémů a s ním poté i strádá jeho okolí. (Paulík, 2010)

3.3 Adaptace na univerzitě – dobrovolnické organizace

Studenti jsou mladí, lépe adaptivní a jsou také motivovaní, a to je to, co je odlišuje od ostatních lidí, kteří cestují. Pobyt pro ně převážně znamená vklad do budoucna a jsou tedy odhodlaní využít jakýchkoliv možností, které se jim vyskytnou. (Murphy-Lejeune, 2002).

Adaptace pro zahraniční studenty na univerzitě probíhá v rámci dobrovolnických organizací, které má každá univerzita zvlášť.

V první řadě se budeme zabývat pojmem dobrovolník a dobrovolnické organizace, protože každý z nás si pod slovem dobrovolník a dobrovolnictví představí něco jiného. Rozhodně se každý z nás jednou v životě stane dobrovolníkem. Ať už v případě pomoci příbuzným, sousedům nebo cizím kolemjdoucím. Můžeme říct, že dobrovolník je tedy člověk, který se řídí heslem: Dnes já tobě, zítra ty mně. Být dobrovolníkem není tedy vůbec jednoduché. Nikdo nás nesmí do činnosti nutit. Jedině pak to, co vykonáváme svobodně je pro společnost i pro dobrovolníka samotného přínosné. (Tošner, Sozanská, 2006)

„Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti“ (Tošner, Sozanská, 2006, s. 35)

Organizace, které pomáhají v rámci programu Erasmus můžeme zařadit do dobrovolnických organizací. Jsou to ty, které se zabývají převážně organizací dobrovolnické činnosti.

Do dobrovolnické organizace, která je nedílnou součástí Erasmu, patří **Erasmus Student Network (ESN)**. Je to nezisková organizace, která je podporovaná Evropskou komisí. Pomáhá studentům zjednodušit průběh jejich pobytu. Dobrovolníci mohou do organizace kdykoliv vstoupit a vystoupit. Vstupují zde s mnohými sny a předpoklady. Jejich hlavním úkolem je podpora studenta, který přijíždí na Erasmus ze zahraničí sem. Vedlejší aktivitou je pořádání a organizování akcí pro zahraniční studenty, jejímž úkolem je postupná adaptace na odlišnou kulturu. (ESN, © 2012)

Jako konkrétní příklad dobrovolnické organizace, která je členem ESN bych dala Budy systém Zlín. **Buddy systém** je skupina nadšených studentů ze všech fakult. Je to studentská nezisková organizace pracující na principu „students helping students“. Zde se hlásí často studenti, kteří již absolvovali program Erasmus a chtějí být stále v kontaktu s anglickým jazykem, rozdílnými kulturami a novými přáteli. Nebo jsou zde také studenti, kteří se teprve chystají na výjezd do zahraničí a chtějí se postupně připravit. Místní studenti se starají tedy o zahraniční studenty, kteří přijedou. Pomáhají jim s vyzvednutím, cestou na koleje, jejich adaptací ve městě, překládáním, organizují uvítací týden a aktivity v průběhu celého semestru. Často se stávají jejich prvními přáteli, jejich „Buddy“. Spolupracují také s Mezinárodním oddělením na fakultě a díky tomu mohou pořádát výlety, akce a další aktivity pro zahraniční studenty. Dělají to dobrovolně a ve svém volném čase. (BUDDYSYSTEM.UTB, 2017)

V poslední kapitole teoretické části jsme se konkrétně zabývali adaptací a její definicí. Dále nás zde zajímal průběh adaptace a její druhy či formy. Významnou podkapitolou je zde adaptace na univerzitě, která je neodmyslitelně spojena s dobrovolnickými organizacemi, jež se podílí na průběhu studijního pobytu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část je založena z poznatků, které jsme vymezili v teoretické části. Navazuje tedy již na předchozí fakta a věnuje se samotnému výzkumu, který je zaměřen na adaptaci studentů na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+. V první části je definován výzkumný problém, výzkumné cíle a otázky. V druhé části se zabýváme samotným průběhem výzkumu. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit adaptaci studenta na prostředí zahraniční univerzity. Zaměřujeme se tedy na absolventy tohoto programu.

Jelikož se zaměřujeme na subjektivní pohled respondentů, kteří absolvovali program Erasmus+, zvolili jsme kvalitativní formu výzkumu. Domníváme se, že přímý kontakt s dotazovanými nám umožní větší porozumění této problematice.

4.1 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl:

- Zjištění adaptace studenta na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+.

Ve spojitosti s hlavním výzkumným cíle jsme určili dílčí výzkumné cíle.

Dílčí výzkumné cíle:

- popsat prvotní impulsy, které vedly studenty k výjezdu do zahraničí;
- zjistit, jak probíhá adaptace na prostředí nové země;
- popsat jak moc ovlivnila kultura dané země studenty, kteří se zúčastnili programu Erasmus+;
- zjistit proces začlenění studenta v prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+;
- zjistit co program Erasmus+ přináší pro osobní rozvoj studenta.

4.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky korespondují s výzkumnými cíli a tedy z nich přímo vycházejí.

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaká je adaptace studenta na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jaké prvotní impulsy vedly studenty k výjezdu do zahraničí?
- Jak probíhá adaptace na prostředí nové země?
- Jak moc ovlivnila kultura dané země studenty, kteří se zúčastnili programu Erasmus+?
- Jaké je začlenění studenta v prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+ ?
- Co program Erasmus+ přináší pro osobní rozvoj studenta?

4.3 Metoda sběru dat

Z důvodu povahy a výběru výzkumného souboru zvoleného tématu této bakalářské práce jsme zvolili **kvalitativní pojetí** výzkumného šetření. Výzkum se zaměřuje na pohled ze strany studentů na adaptaci, která probíhala v zahraničí v rámci programu Erasmus+. Kvalitativní šetření nám také pomůže sledovat problematiku v jejím rodném prostředí. Díky této metodě se dostáváme také do styku s dotazovanými a také díky ní můžeme lépe pochopit danou problematiku. Negativní stránkou kvalitativního pojetí je časová náročnost, která je součástí tohoto typu výzkumu. Jde zde o sběr dat, následné zpracování, přepsání, které trvá několik hodin a posléze analýza.

V rámci kvalitativního pojetí šetření jsme zvolili jako design výzkumu **případovou studii**. V odborných literaturách nepřevažuje žádná specifická definice případové studie ale Švaříčka R., Šedřová K. (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 97) konstatují, že: “hranice mezi jednotlivými pojetími však nejsou příliš ostré a v zásadě lze říci, že případová studie, jak vyplývá z názvu, je empirickým designem, jehož smyslem je velmi podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málu případů. Adjektivum empirický naznačuje klíčovou charakteristiku, kdy základem případového šetření musí být sběr skutečných dat vztahujících se k objektu výzkumu (případu).“

Dále jsme zvolili metodu sběru dat, kterou je **polosturkturovaný rozhovor**. Díky polosturkturovanému rozhovoru můžeme hlouběji proniknout do problematiky a získáme objektivní popis. Jako první jsme stanovili otázky, a k nim případné podotázky, z kterých jsme získali data. Výhodou je zde přímý kontakt s klientem a předcházení případnému nedorozumění. Také v průběhu je možno zachytit neverbální prvky, které při kvalitativním pojetí výzkumu zjistit nemůžeme.

4.4 Výzkumný soubor

Výzkumným souborem jsou **vysokoškolští studenti po absolvování programu Erasmus+ v zahraničí**.

Respondenti byli vybráni na díky tzv. **metodě sněhové koule**, dle Švaříčka R., Šedřová K. (Miovský, In Švaříček, Šedřová, 2007, s. 73) je popsána tato metoda následovně: „respondenty, které jsme již získali, žádáme o kontakty na další lidi, které znají a mohli by odpovídat našim kritériím. Tito lidé nás potom odkazují na další respondenty“.

Výzkumný soubor se tedy v našem výzkumu skládá z 6 absolventů programu Erasmus+.

Jméno	Věk	Pohlaví	Délka pobytu na Erasmus+
Adam	24	muž	5 měsíců
Gabriela	24	žena	10 měsíců
Michaela	25	žena	4 měsíce
Lucie	23	žena	5 měsíců
Iveta	26	žena	5 měsíců
Renata	22	žena	10 měsíců

Tabulka 1: Základní údaje o respondentech

4.5 Uskutečnění výzkumu

Výzkum byl uskutečněn v březnu 2017 a to předem domluvenými rozhovory s účastníky. Pro kvalitní uskutečnění výzkumu jsme se předem domluvili na čas, který vyhovoval

účastníkům a také místo, dle jejich výběru tak, aby se cítili co nejlépe. Součástí rozhovoru bylo také objasnění tématu bakalářské práce a zdůvodnění výběru daného kandidáta.

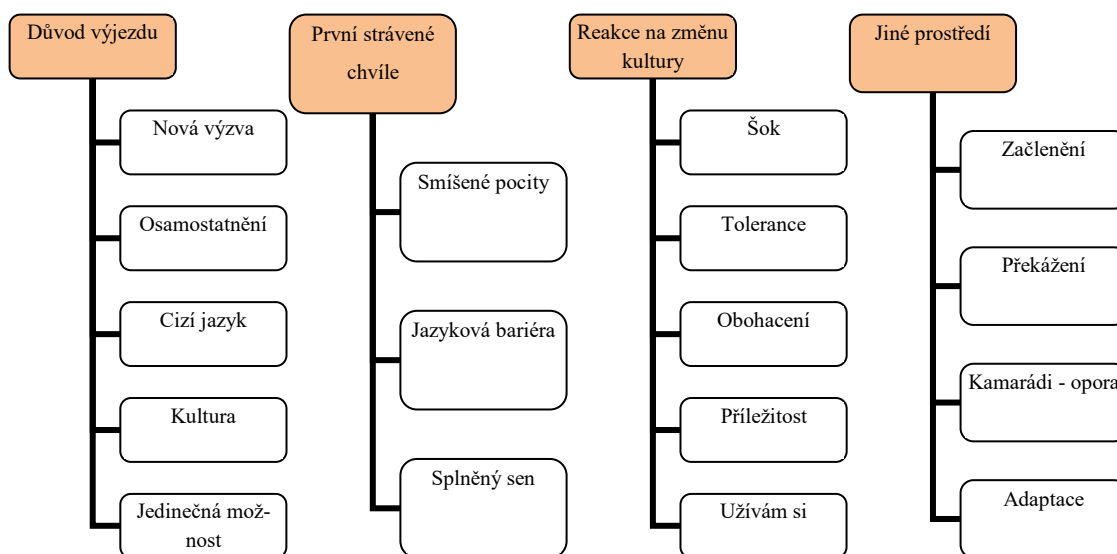
Na začátku rozhovoru byl každý respondent požádán o svolení se záznamem a následným zpracováním dat z rozhovoru. Také byli na začátku ujištěni, že jejich anonymita bude zachována. Pro lepší orientaci v následném zpracování dat jsme použili pouze křestní jména, která při rozhovoru používáme. Rozhovory byly nahrávány na diktafon v mobilním telefonu. Délka rozhovoru byla individuální, obecně však trvaly od 20 do 40 minut.

Všechny data obdržená z rozhovoru byla detailně přepsána. Při výskytu opakujících se slov jsme některá vypustili, protože neovlivňovaly význam výpovědi.

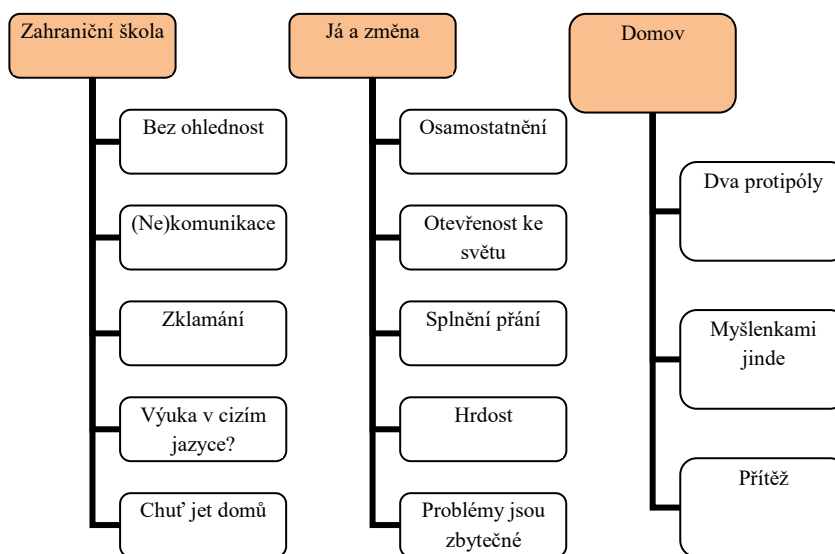
5 ANALÝZA DAT

V následující kapitole se budeme věnovat analýze údajů, které jsme získali díky polostrukturovanému rozhovoru s absolventy programu Erasmus+. Pro analýzu dat jsme zvolili metodu **otevřeného kódování**. Podle Švaříčka R., Šed'ové K. (2007, str. 211) „při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje. Postupujeme tak, že nejprve analyzovaný text (přepsaný rozhovor, záznam z pozorování, dokument) rozdělíme na jednotky. Jednotkou může být slovo, sekvence slov, věta, odstavec.“

Díky použití metody otevřeného kódování jsme našli kódy, díky nimž jsme vytvořili 7 kategorií. Pro lepší orientaci jsme vytvořili následující schéma, kde jsou znázorněny dané kategorie s jednotkami.

Obrázek 4: Schéma kategorií 1

Obrázek 5: Schéma kategorií 2

5.1 Důvod výjezdu

V této kategorii se zabýváme důvody pro výjezd do zahraničí, proč se vlastně studenti rozhodli pro výjezd a co je k tomu vedlo.

Kódy obsažené v této kategorii: nová výzva, osamostatnění, cizí jazyk, kultura, jedinečná možnost.

Pro výjezd do zahraničí měl každý respondent jiný důvod. Ve své podstatě se však ve většině shodovali. Pro respondenty byl výjezd do zahraničí novým zážitkem, novým poznáním. Pro Gabrielu to znamenal velký krok k osamostatnění. „*Postavit se alespoň částečně na vlastní nohy byl jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla odjet!*“ Pro Renatu to bylo nové dobrodružství, něco nového co chtěla poznat. Také chtěla poznat nové lidi, naučit se cizí jazyk a rozhodla se, že ji od jejího snu nic neodradí. Zajímavou odpověď měla Michaela, která uvádí: „*protože jsem studentkou učitelství pro 1. stupeň na základní škole, tak mě zajímalo i školství v jiných státech a proto jsem se rozhodla odjet pryč.*“ Tedy výjezd do zahraničí byl pro ni prioritně obohacením pro profesi, kterou studuje. Zatímco pro Ivetu, Renatu, Gabrielu, Lucii i Adama, kteří se shodují, že hlavním důvodem pro výjezd byla vidina zlepšení jazyka, či prolomení strachu při komunikaci. „*Tak rozhodl jsem se hlavně, protože jsem se chtěl zdokonalit v angličtině.*“ uvádí Adam. Poté také konstatuje, že nejenže tam jel se záměrem si zdokonalit jazyk, ale jel také s cílem se naučit jejich rodný jazyk. „*Chtěl jsem se taky naučit nějaké základy portugalštiny, ale zjistil jsem tady, že kurzy jsou*

docela hodně drahé, což mi přišlo hodně nefér, vůči erasmákům, kteří přijdou k nám tady do Česka a mají vlastně výuku českého jazyka zadarmo.“ Naučení cizího jazyka tedy bylo překážkou v zahraničí, na tom se shoduje spolu s Gabrielou, která se portugalštiny tedy alespoň „dotkla“ a to formou odposlouchávání a učení z běžného života. Pro Ivetu znamenal výjezd do zahraničí také obohacení cizí kulturou, říká: *„A taky jsem chtěla poznat novou kulturu a vzhledem k tomu, že jsem se učila roky Španělštinu, tak Portugalsko byla nejlepší volba, která mě přitahovala.“*

Z uvedených výpovědí tedy můžeme usoudit, že pro výjezd do zahraničí měl každý respondent jinou motivaci. Avšak v jednom se shodovali, a to je zlepšení si cizího jazyka či prolomení strachu z něj. A vycestování do zahraničí, zprostředkované školou, byl nejlepší způsob, kde se anglickým jazykem obohatit.

5.2 První strávené momenty

Tato kategorie je věnována krušným začátkům každého ze studentů, problémům s adaptací na začátku a jazykovým bariérám.

Kódy obsažené v této kategorii: smíšené pocity, jazyková bariéra, splněný sen.

Jak jsme již zmínili v teoretické části, první momenty v zahraničí, tedy střety s novým prostředím, nebývají vždy pozitivní. První strávené momenty pro mnohé z respondentů byly velmi smíšené. Michaela popisuje své pocity takto: *„Těšila jsem se, ale byla tam i určitá nejistota hlavně z toho důvodu, že jsem věděla, že se za celého půlroku nevrátím....“* I Iveta uvádí, že na jednu stranu se těšila, ale na druhou stranu měla hrozný strach z toho, co ji čeká. Takže to byly pro všechny takové dva protipóly, které na ně intenzivně působily.

První okamžiky v novém prostředí bývají velmi těžké. Iveta popisuje své první strávené momenty v bytě, které nebyly tedy úplně pozitivní. *„Když jsem přijela poprvé na náš byt, tak jsem chtěla v momentě pryč a vrátit se. Na tom bytě bylo plno erasmáků, kteří tam už byli minulý půlrok, takže jsme přijela do zajetému kolektivu, nechytala jsem se naprosto s angličtinou vůbec nic.“* Dále pak konstatuje: *„Svoji první noc na bytě jsem úplně probřečela“*. Celý první měsíc tam si přála ať to má již za sebou.

Angličtina byla asi velkou bariérou a překážkou pro všechny účastníky. Adam konstatuje, že první měsíc byl velmi náročný hlavně díky angličtině, na kterou si musel zvyknout a běžně jí začít používat kdekoliv, kam šel. Renča dokonce zmínila, že s angličtinou v dané

cizí zemi vůbec neuspěla, tím pádem se musela rychle naučit nový jazyk. Jazyk byl obtížností i na univerzitě, kde se v jazyce mělo vyučovat. Lucie zmiňuje: „*Hodně těžká byla i ta škola, kdy tam byl problém rovněž s tím jazykem, kdy jsme se prostě s těma učitelama někdy nemohli domluvit*“. Iveta zase neměla vůbec žádnou hodinu v angličtině (v jazyce ve kterém měla studovat), ale vše bylo v portugalské a doma si vše musela překládat do angličtiny a do češtiny. Ale časem si zvykla. Pro Gabrielu neznamenal první strávené momenty v zahraničí šok, spíše naopak. „*Snažila jsem se co nejvíce vstřebávat tu odlišnost. Právě díky tomu, jak je každý stát jiný se mi to líbilo.*“

Výjimečnou odpověď měla Renata, pro kterou to byl jeden velký splněný sen. „*Já nevím, mým snem bylo vždy odjet do Ruska, a když se mi ten sen splnil, tak už jen díky tomu jsem byla šťastná, protože jsem byla tam, kde jsem chtěla být.*“

Z výše uvedených odpovědí od respondentů lze říci, že první strávené momenty v zahraničí jsou velmi těžké pro všechny účastníky. Respondenti obecně bojují s pocity, kdy neví, jestli mají být šťastní, protože se konečně odhodlali někam vyjet, nebo zda mají být smutní z množství překážek.

5.3 Reakce na změnu kultury

V této kategorii se zaměřujeme na pocity, které nastaly při změně kultury. Také se věnuje určitým věcem, které účastníka šokovaly.

Kódy obsažené v této kategorii: šok, tolerance, užívám si, obohacení, příležitost.

Jak jsme již uvedli v teoretické části, reakce na změnu kultury může mít mnoho podob a také si jedinec prochází několika fázemi, které přicházejí při střetu s jinou kulturou. Jak uvádí Iveta: „*Ze začátku to byl docela šok, v Portugalsku se dělá všechno v klidu a v pohodě. Když začínala hodina v 10:00 tak první žák přišel v 10:15 a učitel tak v 10:45... Byla jsem z toho trochu zděšená, protože ráda chodím na čas a všechno v klidu stíhám.*“ Pro Ivetu to byl ze začátku šok, ale to, že v zahraničí všichni dělali věci v pohodě, uvádí jako pozitivum, které si ze zahraničí dovezla zpět do České republiky. Vše pro ni najednou mělo řešení a vše šlo nějakým způsobem vyřešit.

V podobné situaci se také ocitla Michaela, která má ale zajímavou odpověď: „*Byly situace, kdy jsem ten šok rozhodně měla. Ehm.. ale spíše to asi nebylo jako třeba ve škole, nebo...mmm... Celkové rozdělení třeba, já nevím, mužských a ženských rolí v té společnosti,*

bylo zcela jiné.“ Na základě těchto zcela odlišných myšlenek, oproti její rodné kultuře, neměla pocit, že by se vůbec nějakým způsobem měla přizpůsobovat dané kultuře, se kterou se setkávala. Za to Renata zase na druhou stranu uvádí, že kultura jí byla velmi blízká a rozhodně neměla sebemenší problém se přizpůsobit místnímu životu či jejím zvykům. Díky tomuto pak následně uvádí: *„Rozdíl tam jsou, jasně, ale není to až takový hrozný rozdíl, abych byla v šoku nebo si nemohla zvyknout.“* Velká podobnost její kultury jí byla nápomocná při změně prostředí.

Pro Adama nebylo obtížné přizpůsobení se na cizí kulturu, ba naopak si na to rychle zvykl. *„Nepřipadalo mi nějak velice těžké přizpůsobit se těm kulturním podmínkám, spíš si myslím, že jsem jako si velice rychle zvykl na to, nebo.. prostě na to podnebí jejich a že jsem se vyklidil a užíval jsem si půlrok úplně v klidu a bez starostí a různých problémů, které třeba řeším tady, jako v České republice, úplně zbytečně.“* Lucie zase popisuje, že na kulturní odlišnosti byla připravená a velice se na ně těšila.

V neposlední řadě bych zmínila Gabrielu, ta si dokonce ani nevzpomíná na to, co by jí při střetu s jinou kulturou dělalo největší problém. A poté hodnotí situaci střetu s vícero kulturami: *„To bylo úžasné. Lidé z jiných částí světa spolu dokáží žít a vycházet a rozumět si což bylo naprosto krásné.“*

Z těchto výpovědí tedy vyplívá, že každý respondent je velmi individuální osobnost, která reaguje na kulturní změny jinak. U některých docházelo k přímě akulturaci jedince, kdy přejímali prvky dané kultury a brali to jako svoje obohacení. Jiné zase přivedl střet kultur do šoku, kdy jedinec neměl pocit přizpůsobení se dané kultuře.

5.4 Jiné prostředí

Následující kategorie se věnuje změně prostředí a pocitům s ní spojené. Také se zde zaměřujeme na začlenění a adaptaci účastníka programu v zahraničí.

Kódy obsažené v této kategorii: začlenění, překážení, kamarádi – opora, adaptace.

Se změnou prostředí přicházejí pocity spojené se začleněním. Iveta měla pocit vyčlenění ve třídách, kde se s ní nikdo nechtěl bavit. *„Vlastně při začleňování do tříd jsem měla velmi silný pocit vyčlenění... Nikdo ze spolužáků se se mnou nechtěl bavit, protože by si museli vykládat anglicky. Raději si mezi sebou vykládali jejich jazykem a vůbec jim nevadilo, že skoro ničemu nerozumím.“* Ale poté se tam našel někdo, kdo jí vždy pomáhal při hodinách

a povídal si s ní. Na druhou stranu Lucie si vyčleněná opravdu nepřípadala. Protože univerzitní studenti (Buddy) se o ni dobře starali a radili jí, s čímkoliv potřebovala. U Adama zase začlenění vůbec neproběhlo, jelikož neměl moc možností jak vplynout do cizí kultury. *„Moje začlenění neproběhlo jako zas tak moc dobře, protože jsem moc možností vplynout do té kultury těch Portugalců, jako takové, nezískal. Jen to byly takové chvilkové příležitosti.“* Ale velice se mu líbilo, že jsou (Portugalci) v klidu a nelámou si moc s ničím hlavu.

Velkou oporou bylo pro všechny studenty nalezení nějakého kamaráda, člověka, který jim pomáhal a staral se o ně. *„Ale jinak jsem tam měla... získala jsem spoustu nových kamarádek, které se tam o mě staraly, měli tam super Buddy systém, kde jsem měla k sobě dvě holky, které se o mě staraly celou dobu, se vším mi pomáhaly, všechno mi pomáhaly vyřizovat....“* Michaela našla oporu v lidech, kteří byli zprostředkováni v rámci univerzity jako její „buddy“. Adam si svého kamaráda s sebou přivezl z České republiky, ale nebyl to člověk, kterého by znal delší dobu, setkal se s ním díky výjezdu na Erasmus. *„Tak pomohlo, mi to, že jsem se vydal na Erasmus s kamarádem do Porta a byl jsem za to rád, že jsem tam někoho měl, s kým můžu jako sdílet svoje pocity, když mi zrovna nebylo jako zrovna nejlíp, protože samozřejmě že jste odloučený od rodiny.“* Michaela měla v zahraničí kamaráda a považovala to za velkou oporu, protože pokud by se něco stalo, tak by jí mohl pomoci a mohla se na něj kdykoliv obrátit. Neměla tedy pocít úplné samoty.

Proto, aby se také respondenti cítili v jiném prostředí dobře, dělali různé věci. Pro Ivetu to byly telefonáty domů, kdy telefonovala s přítelem, rodinou a sestrou. Pro Gabrielu to byl sport. *„Snažila jsem se sportovat, i když je to ve městě těžké.“* Michaela si přivezla osobní fotky lidí z domova, které jí nejvíce pomohly. *„Jo, tak měla jsem spoustu věcí z domu, měla jsem tam fotky, které jsem si vylepila kolem vlastně postele.“* Všichni respondenti měli tedy nějaké věci, které jim připomínaly domov a díky kterým se dokázali cítit dobře.

Na závěr respondenti usoudili, že adaptace byla velmi těžká, ale dle jejich pocitu úspěšná. Jak uvádí Renata: *„Takže já si myslím, že jsem se adaptovala úspěšně mezi místní lidi. Měli jsme si co říct, shodli jsme se v mnoha případech i názorově, pokud ne, tak mě naopak bavilo poslouchat proč to má někdo jinak“.*

5.5 Zahraniční univerzita

Zde, v této kategorii se zaměřujeme na problematiku se zahraniční univerzitou. Také zde respondenti vypovídají o celkovém začlenění či včlenění mezi studenty a problémům či jistých překvapení, které je tam čekali.

Kódy obsažené v této kategorii: bez ohlednost, (ne)komunikace, zklamání, výuka v cizím jazyce?, chuť jet domů.

Zahraniční univerzita je velmi podstatným pilířem, který je nápomocen při adaptaci studenta. S univerzitou je předem domluven rozvrh i jazyk, ve kterém se budou dané předměty vyučovat. Avšak v případě respondenta Adama, to bylo jinak. Ten uvádí: *„Tak škola, jak jsem říkal, díky učitelům, byla takové zklamání. Už jen díky nedbalosti koordinátorky, která nás měla v průběhu celého pobytu na starost. Která nedokázala včas říct, že si máme změnit ten rozvrh a pak jsme museli vlastně lítat po škole a shánět ty učitele.“* Kromě spolupráce ze strany zahraniční univerzity s rozvrhem a předměty, zde také respondenti uvádějí jako velmi negativní část výuku. Iveta s Lucií se shodli na názoru, že: *„Škola byla hodně náročná, protože jsem byla zařazena do kolektivu běžných studentů, kteří neuměli anglicky. Učitele jsme na začátku pobytu překecávali, jestli vůbec můžeme ten jejich předmět navštěvovat, protože vlastně i když jsme si ho zapsali a měli ho potvrzený ten předmět od školy, tak jsme ho nemohli navštěvovat, protože se učil jen v portugalštině.“* V případě Renči neuměla ani koordinátorka pro zahraniční výjezdy anglický jazyk. Tuto situaci popisuje Renča takto: *„Tak škola, to byla kapitola sama o sobě. Ze začátku jsem byla naprosto v háji, protože má koordinátorka neuměla anglicky a bylo hodně těžké vůbec zjistit, co a jak mám dělat a co můžu nebo nemůžu.“* Na základě neochoty, bezohlednosti a špatné komunikace uvádí respondent Adam, že se chtěl v průběhu pobytu vrátit domů. Výstižně tuto situaci popisuje: *„Právě jako kvůli té neochotě těch učitelů a problémů s těma předmětama a vůbec jako s celkovým tím plánem studijním jsem měl občas chuť už jako jet domů.“*

Významným faktorem tedy při počáteční adaptaci je tedy univerzita, která dokáže ovlivnit i psychickou pohodu studenta.

5.6 Já a změna

Následující kategorie se zaměřuje na změny, které proběhly u všech účastníků tohoto výjezdu ať už psychické či fyzické.

Kódy obsažené v této kategorii: osamostatnění, otevřenost ke světu, splnění přání, hrdost, problémy jsou zbytečné.

Všichni absolventi programu na sobě pozorovali jisté změny, které přišly při pobytu v zahraničí. Někteří si uvědomili, že problémy, z kterých se lidé stresují, jsou často zbytečné a je možnost je vyřešit beze stresu. Pro respondenta Adama znamenala jeho změna velké pozitivum, uvádí že: *„Třeba krátce po tom, co jsme přijeli zpátky do republiky tak jsem se prostě cítil úplně parádně naladěný, nepřipouštěl jsem si žádné jako takové zbytečné problémy, které si tady jako sami vytváříme, kdoví proč.“* Pro Michaelu znamenal pobyt velké osamostatnění, že najednou dokázala žít více méně sama a dělat si věci po svém. Dále mě u Michaely zaujala odpověď na to, zda pociťuje nějakou změnu: *„ Tak možná víc k otevřenosti toho světa, poznávání těch nových kultur, že to tak úplně pohltí, že je to vlastně fajn poznat nové lidi, povykládat si s nimi v jiných jazycích a že to vlastně jde, že zažil jsi něco, cos dokázala a nebylo to třeba lehké a teď už vidíš postupem času, že všechno co třeba si přeješ, tak dokázat jde.“*

Většina respondentů uvádí svou vlastní změnu v tom, že když něco člověk chce, tak to dokázat jde. Pro Gabrielu znamenala změna zároveň i důvod k výjezdu, a jen potvrzuje, že se tedy změnila. Zajímavou odpověď uvádí Renata, která říká že: *„...naučila jsem se jazyk a zjistila, že život v ČR není pro mě“.*

5.7 Domov

V poslední kategorii se věnujeme návratu domů a s ním spojené problematice nepochopení ze strany rodiny či přátel; tedy zaměřovali jsme se zde na šok, který přicházel pro příjezdu do rodné vlasti. Zde, v této kategorii, se také věnujeme otázce, zda kdyby mohli respondenti vrátit čas, zda by znovu vyjeli.

Kódy obsažené v této kategorii: dva protipóly, myšlenkami jinde, přítěž.

Povědomí o problematice šoku po návratu ze zahraničí je velmi nízké. Jak jsme již uvedli v teoretické části, tato fáze přichází po období ambivalence. Jako první je zde respondentka

Iveta, která přímo uvádí: „*Návrat domů byl vlastně docela šok. Při tom pobytu jsem se docela změnila a ne úplně všem se to vlastně líbilo. Ne všichni měli pochopení.*“ Po návratu domů se zde nacházejí dva protipóly, na jednu stranu byste tam ještě chtěli zůstat, ale na druhou stranu se chcete vrátit domů za rodinou. Respondent Adam uvádí, že se nechtěl vrátit domů, protože mu bylo líto opustit ten krásný bezstarostný život. Úplným opakem byla odpověď Michaely, kdy jsme položili otázku, zda jí nepřipadal život doma příliš nudný: „*Ne, já jsem se na něho těšila. Protože, ten pobyt, těch 5 měsíců v zahraničí bylo natolik odlišných, že jsem se strašně těšila až v jistých věcech zajedu zase do stereotypu*“. Také Gabriela uváděla, že jí návrat domů nepřipadal nudný, ale díky tomu, že změnila své postoje, hodnoty a dokonce i vztah s rodiči. Někteří respondenti se cítili velkou přítěží pro rodinu, když přijeli domů. Jak uvádí Lucie, která měla velkou potřebu všem vykládat o zážitcích, až to rodinu přestalo zajímat a cítila velký nezájem ze strany rodiny. Zajímavou odpověď uvádí Renča: „*Hlavně jsem ze začátku měla problém s některými v komunikaci. Byla jsem zvyklá řešit všechno energičtěji, rychleji, říkat rovnou svůj názor, co si myslím...a spousta lidí to zde brala jako nezdvořilost.*“ Nutno však zmínit, že chování se během pobytu mění a to díky Akulturaci, kdy dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou nebo více kultur. Respondent Adam si na domácí prostředí zvykl rychle, jak uvádí, ale myšlenkami byl stále na Erasmu a vzpomínal na krásné časy.

I přes všechny nesnáze a překážky, kterými si respondenti prošli při zahraničním pobytu, se všichni naprosto shodli, že i kdyby mohli vrátit čas, tak by určitě vyjeli. Podle slov respondentky Ivety: „*Ano, určitě bych vyjela. Nevrátila bych nic z toho, co sem zažila. Našla si nové kamarády, procestovala Portugalsko, osamostatnila se. Rozhodně to byl pro mě velký přínos do života*“. Pro všechny to bylo jak životním přínosem, tak splněným snem.

6 INTERPRETACE DAT

V počátku výzkumu jsme si stanovili hlavní výzkumný cíl a dílčí výzkumné cíle. Na základě nichž jsme určili i výzkumné otázky. Jelikož výzkumné cíle korespondují s výzkumnými otázkami, našli jsme zároveň, díky rozhovorům, na ně odpovědi. Jako hlavní výzkumný cíl jsme zvolili adaptaci studenta na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+. Na jeho základě jsme si zvolili dílčí výzkumné cíle jako: popsat prvotní impulsy, které vedly studenty k výjezdu do zahraničí; zjistit, jak probíhá adaptace na prostředí nové země; popsat, jak moc ovlivnila kultura dané země studenty, kteří se zúčastnili programu Erasmus+; zjistit proces začlenění studenta v prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+ a zjistit, co vlastně program Erasmus+ přináší pro osobní rozvoj studenta.

Následně se tedy zaměříme na zodpovězení výzkumných otázek, které korespondují s výzkumnými cíli. V druhé části interpretace dat se zaměříme na doporučení pro praxi a souvislosti se sociální pedagogikou.

Jaké prvotní impulsy vedly studenty k výjezdu do zahraničí?

Díky této výzkumné otázce jsme měli možnost nahlédnout do procesu rozhodování, tedy z jakého důvodu chce jedinec vůbec vycestovat.

Důvody pro výjezd do zahraničí na studijní pobyt jsou rozmanité, avšak vyčnívá z nich jeden motiv, z výpovědí respondentů, a to je jakási jedinečná možnost, kdy jedinec cítí, že přínos je větší nežli ztráta. Okolnosti pro výjezd do zahraničí se tedy mohou lišit. V určitý moment v tom studenti však začínají pozorovat výhodu studijního pobytu, ať už se jedná o jazykový rozvoj, kulturní rozvoj nebo také profesní rozvoj a tak dále. Významným faktorem byla i ztráta strachu při aktivním používání cizího jazyka či naučení se jazyka nového.

Jak probíhá adaptace na prostředí nové země?

Adaptace na jiné prostředí obecně u všech dotazovaných probíhala velmi těžce. Spousta respondentů měla ze začátku spíše pocit vyčlenění. Posléze však zde našli někoho, kdo jim byl oporou a pomáhal jim jak při adaptaci na univerzitu, tak i ve společenském životě studentů.

Respondenti také uvedli potíže s jazykem při adaptaci. Ať už se jednalo o celkové přivyknutí si na aktivní používání cizího jazyka v běžném životě, a nebo při samotné výuce. Ne

vždy probíhala výuka v jazyce, ve kterém původně měla být vedena. Proto se někteří dotazovaní museli rychle učit jazyk dané země, nebo si materiály z vlastní aktivity překládali.

Adaptace probíhala i na klima dané země, které respondenti uvádějí také jako velmi výrazný činitel při tomto procesu. Jednalo se zejména o přizpůsobování se výrazně jiným klimatickým podmínkám jako je extrémní vlhkost, nedostatek denního slunečního svitu, neustálé deštivé počasí nebo vysoké teploty vzduchu. Snaha přizpůsobit se byla u každého jedince individuální. Obecně však největší rozdíly pocíťovali v rámci prvního měsíce pobytu.

Jak moc ovlivnila kultura dané země studenty, kteří se zúčastnili programu Erasmus+?

Pro všechny respondenty bylo ovlivnění ze strany obohacení o jinou kulturu, o nové zvyky, tradice a hodnoty velmi zajímavým faktem. V rámci výzkumných otázek také většina respondentů uvedla, že po absolvování programu v dané zemi se vnitřně velmi zklidnili. Zejména u jihoevropských států, kde domácí populace není až tak vázaná na čas, přejali vnitřní klid a pohodu z kultury dané země a snaží si to vědomě udržet i v budoucím životě. Respondentům vyhovovalo setkání s odlišnými kulturami a považovali to za velký přínos.

Jaké je začlenění studenta v prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+?

Rozhodně můžeme usoudit z výzkumu, že velmi významným faktorem pro celkové začlenění studenta na zahraničním pobytu je samotná univerzita. Univerzita může být velkou překážkou. Na tom se shodli naprosto všichni respondenti.

Všichni studenti byli také velmi překvapeni rozdílnou výukou a její organizací na zahraniční univerzitě. Výuka probíhala ve většině předmětů v rodném jazyce dané země a jen málokdy byla překládána zahraničním studentům tak, aby výuce porozuměli. Z toho vyplývá, že začlenění studenta na univerzitě se řadí mezi náročnější úkoly.

Z výzkumu tedy vyplývá, že univerzita hraje velkou roli už při počátečním šoku z cizího prostředí, který nastal u většiny respondentů. Z důvodu neochoty ze strany univerzity bylo také několik respondentů rozhodnuto, že pojedou domů. Jejich rozhodnutí se podařilo zvrátit díky ochotnému jedinci ze třídy. Obvykle se jednalo o studenty, kteří sami již někdy do zahraniční na studijní pobyt vycestovali a sami zažili, jaké to je žít najednou v cizí zemi, s cizími lidmi a nerozumět jim.

Co program Erasmus+ přináší pro osobní rozvoj studenta?

Za velmi zajímavý poznatek přínosu pro osobní rozvoj považujeme to, že respondenti uvádějí větu: „Když si něco přeješ, tak to dokázat jde.“ Na tyto závěry však došli až po ukončení pobytu. Z rozhovorů je zřejmé, že si prošli nemalými zkouškami života v zahraničí a na základě tohoto změnili i pohled na svět.

Pro mnohé studenty znamenal pobyt ze strany rozvoje také významné osamostatnění. Někteří si uvědomili, že chtějí žít pouze v České republice. Naopak jiní zase to, že život v České republice není pro ně prioritou.

Hlavní výzkumná otázka: Jaká je adaptace studenta na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+?

Všichni respondenti zažili v rámci adaptace určité negativní zážitky. U některých se jednalo o malé problémy u jiných zase o velký kulturní šok. Můžeme tedy říci, že adaptace studenta na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+ je velmi obtížná, ale poměrně úspěšná pro všechny naše respondenty. Všichni se dokázali adaptovat jak na odlišné prostředí, tak i na rozdílnou kulturu, se kterou se setkávali. Rozdílnost byla v časové délce adaptace každého jedince a to s ohledem na jejich vnitřní psychickou stabilitu a víru v sebe sama.

Doporučení pro praxi

V druhé části závěrečné interpretace dat se zaměříme na přínos daného výzkumu.

Výsledky výzkumu by mohly být dále využity pro dobrovolnické organizace, které se věnují pomoci adaptovat studenta do zahraničního prostředí. Dobrovolnické organizace, jež máme konkrétněji definované výše v praktické části této práce, jsou Buddy systém a ESN. S výsledky výzkumu by mohly nakládat pro svůj přínos. A to buď pro lepší zapojení studenta, nebo v rámci pořádání akcí, úvodní adaptaci studenta v zahraničí, zlepšení adaptace na univerzitě, či jako zpětnou vazbu z jejich vykonané práce.

Jako dalším přínosem by mohlo být poskytnutí výsledků výzkumu této bakalářské práce zahraničnímu oddělení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Tyto výsledky by mohly pomoci pro zlepšení adaptace jedinců na zahraniční prostředí, poskytnutí zpětné vazby či zlepšení komunikace mezi univerzitami. Už jen z toho důvodu, že z výsledků je čitelné, že univerzi-

ta působí jako velmi negativní činitel při adaptaci studenta a univerzity mezi sebou navzájem příliš nekomunikují.

Také z výzkumu vyplývá, že velmi významným faktorem ve smyslu opory jsou studenti, kteří již na studijním pobytu v zahraničí jsou nebo pobyt už absolvovali. Z tohoto závěru lze dovozovat, že velkým přínosem by bylo propojení informací od studentů, kteří mají pobyt již za sebou a mohou tak radit studentům před výjezdem do zahraničí.

Souvislost výzkumu s oborem sociální pedagogika

Ve třetí části se zaměříme na souvislost výzkumu s oborem sociální pedagogika.

Sociální pedagogika je velmi široký obor, který má vztah s mnoha dalšími disciplínami (např. psychologie, sociologie, pedagogika, aj.). Slovník sociální práce uvádí definici sociální pedagogiky, jež je tedy věda, která se věnuje „rozpoznáváním sociálních činitelů ohrožujících vývoj člověka a uplatňováním postupů, jež vyvažují jejich nepříznivé působení“ (Matoušek, 2003, s. 210).

Přadka (2004, s. 25-26) ji vymezuje následovně „sociální pedagogika se zabývá prostředím sociálním, společenským a zkoumá vlivy různých prostředí. Pojednáváme o prostředí rodinném, školním, lokálním a skupinovém, pracovní a volnočasové prostředí.“

Dle Klímy (1994) se jedná o obor, který se zaměřuje na pomoc při vytváření způsobu života jedinců, usnadňování socializace, akulturace a komunikace mezi jedincem (sociální skupinou) a společností.

Z uvedených definic tedy lze konstatovat, že obor sociální pedagogika se zabývá i adaptací člověka na cizí prostředí a vlivy, jež na něj působí. Snaží se tedy napomáhat jedinci při socializaci v daném prostředí, komunikaci a akulturaci.

Všechny tyto faktory přímo souvisí s adaptací na univerzitě jedince, který vyjíždí na studijní pobyt do zahraničí, potýká se a je osobně konfrontován všemi nepříznivými činiteli.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala adaptací studenta na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+. Cílem tedy bylo zjištění adaptace studenta na prostředí zahraniční univerzity.

Teoretická část objasňovala pojmy, jež jsou spojené s problematikou. První kapitola se zabývala programem Erasmus+ jako celkem, jeho strukturou, finanční podporou a určením, kdo se může vůbec programu Erasmus+ zúčastnit. Také zeměmi, jež jsou součástí programu a podmínkami, které musí být splněny pro výjezd do zahraničí. V neposlední řadě se zabývala realizátory programu.

Druhá kapitola charakterizovala pojem kultura a pojmy, které s touto problematikou souvisí. Jsou to pojmy jako je interkulturalismus, multikulturalismus, enkulturací, akulturací a kulturní šok.

Třetí kapitola definovala celkově pojem adaptace, její průběh, druhy a formy. V neposlední řadě se zmiňuje o adaptaci na jiné prostředí.

Praktická část poté zkoumala díky polostrukturovanému rozhovoru a následným použitím analýzy dat adaptaci na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+. Zдали a jak vůbec proběhla úspěšná adaptace ze stran respondentů na jinou zemi a s ní spojenou kulturou.

Na základě výsledků, které vyplynuly z výzkumu, můžeme konstatovat, že předem stanovený **cíl práce je splněn.**

Zkušenost jedinců s adaptací na cizí prostředí považujeme za zásadní posun a do vlastního života. Protože dnešní doba je plná neustále se měnících činitelů, je třeba se plynule přizpůsobovat novým věcem a podmínkám s tím spojených. Tyto osobní zkušenosti mohou studenti využít nejen v jakémkoliv novém prostředí nebo novém zaměstnání. Lze je úspěšně praktikovat i na zahraničním trhu práce nebo při spolupráci se zahraničními společnostmi, což je čím dál častěji využíváno.

Z výsledku výzkumu plyne, že i přes negativa, které jsou součástí tohoto pobytu, jsou studenti schopni se adaptovat na zahraniční prostředí a i na jinou kulturu. I přes některé významné negativní faktory jsou jedinci s touto zkušeností následně velmi spokojeni. Jsou si

vědomi toho, že zkušenosti z pobytu jsou součástí vzdělávacího procesu ve smyslu motto:
„Co tě nezabije, to tě posílí.“

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BALVÍN, Jaroslav. Pedagogika, andragogika a multikulturalita. Vyd. 1. Praha: Hnutí R v nakl. Radix, 2012, 232 s., [xxiv] s. obr. příl. ISBN 978-80-86798-07-3.
- [2] BARRETT, Martyn D. Interculturalism and multiculturalism: similarities and differences. Strasbourg: Council of Europe publishing, 2013, 187 s. ISBN 978-92-871-7692-9.
- [3] BERRY, J.W., KIM, U., MINDE, T., MOK, D. (1987): Comparative Studies of Acculturative Stress. *International Migration Review*, 21, č. 3, s. 491 – 511.
- [4] GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí. Praha: Grada, 2011, 256 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2798-1.
- [5] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Psychologický slovník. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 774 s. ISBN 80-7178-303-x.
- [6] IVANOVÁ, Kateřina, Lenka ŠPIRUDOVÁ a Jana KUTNOHORSKÁ, 2005. Multikulturní ošetrovatelství. Praha: Grada. ISBN 80-247-1212-1.
- [7] JANEBOVÁ, Eva, 2010. Interkulturní komunikace ve škole. 2. vyd. Praha: Fortuna. ISBN 978-80-7373-063-5.
- [8] JÁNSKÝ, Ladislav 1979. Fysiologie adaptací. Praha: Academia. ISBN 509-21-827.
- [9] KELLER, Jan, 2002. Úvod do sociologie. Praha: SLON. ISBN: 80-85850-25-7.
- [10] KLÍMA, P. K epistemologickým a metodologickým zdrojům sociální pedagogiky. *Éthum*, 1994, č. 5. s. 3-11.
- [11] KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 1994. Jak zvládat stres. Praha: Grada. ISBN: 8071691216.
- [12] MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. Velký sociologický slovník: I. svazek, A-O. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- [13] MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003, 287 s. ISBN 80-717-8549-0.

- [14] MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, 218 s. ISBN 978-802-4613-611.
- [15] MURPHY, R. F.: Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 267 s. ISBN 80-85850-53-2.
- [16] MURPHY, Robert Francis. Úvod do kulturní a sociální antropologie. 2. vyd. Překlad Hana Červinková. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 268 s. ISBN 978-808-6429-250.
- [17] MURPHY-LEJEUNE, Elizabeth. Student mobility and narrative in Europe: the new strangers. Vyd. 1. New York: Routledge, 2002. ISBN 04-152-6179-1.
- [18] PAULÍK, Karel. Psychologie lidské odolnosti. Praha: Grada, 2010, 240 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2959-6.
- [19] PEDERSEN, Paul. The five stages of culture shock: critical incidents around the world. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1995, x, 281 p. ISBN 0313287821.
- [20] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [21] PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998, 328 s. ISBN 8071782521.
- [22] PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: teorie - praxe - výzkum. Vyd. 1. Praha: ISV nakladatelství, 2001. 211 s. ISBN 80-85866-72-2.
- [23] PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006, 263 s. První pomoc pro pedagogy. ISBN 80-7254-866-2.
- [24] PRŮCHA, Jan, 2010. Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Vydání: třetí. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247-3069-1.
- [25] PRŮCHA, Jan. Interkulturní komunikace. Praha: Grada, 2010, 199 s. Psyché. ISBN 978-80-247-3069-1.
- [26] PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. Andragogický slovník. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 294 s. ISBN 978-80-247-3960-1.

- [27] PŘADKA, M. , KNOTOVÁ, D. , FALTÝSKOVÁ, J. Kapitoly ze sociální pedagogiky. Brno: PF MU, 2004. ISBN 80-210-3469-6.
- [28] SOUKUP, Václav. Dějiny sociální a kulturní antropologie. Nové rozšířené vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1996, 303 p. ISBN 80-718-4158-7.
- [29] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [30] TING-TOOMEY, Stella. Communicating across cultures. New York: Guilford Press, 1999, xvii, 310 p. ISBN 1572304456.
- [31] TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha: Portál, 2002, 149 s. ISBN 80-7178-514-8.
- [32] VAN HOOFF, H.B., VERBEETEN, M.J. Wine Is for Drinking, Water Is for Washing: Student Opinions About International Exchange Programs in Journal of Studies in International Education. 2005, vol. 9, no. 1, s. 42-61.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [1] ESN. Esn.org[online]. © 2012 [cit. 2017-07-02]. Dostupné z: <http://www.esn.org/>
- [2] NAEP. Erasmus: pro studenty. Naep.cz [online] © 2007-2012 [cit. 2017-07-02]. Dostupné z: <http://www.naep.cz/#>
- [3] NAERASMUSPLUS. Erasmus+ [online] © 2017 [cit. 2017-07-02]. Dostupné z: <http://www.naerasmusplus.cz/>
- [4] BUDDYSYSTEM.UTB . Buddy Systém Zlín [online] 2017 [cit. 2017-07-02]. Dostupné z: <http://www.buddysystem.utb.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Aj. A jiné

Atd. A tak dále

ESN Erasmus Student Network

EU Evropská Unie

LLP Life Long Learning Programm

NAEP Národní agentura pro evropské vzdělávací programy

Např. Na příklad

Tzv. Takzvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Finanční podpora, Zdroj: NAERASMUSPLUS, © 2017	17
Obrázek 2: Model U-křivky 1, Zdroj: vlastní zpracování.....	27
Obrázek 3: Model W-křivky 1, Zdroj: Ting-Toomey, 1999	28
Obrázek 4: Schéma kategorií 1	37
Obrázek 5: Schéma kategorií 2	38

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Základní údaje o respondentech	35
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: otázky k rozhovoru	59
Příloha P II: ukázka z transkripce z rozhovorů	63

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY K ROZHOVORU

Hlavní otázky zvýrazněné. Doplňující a upřesňující jsou s odrážkami.

Otázky:

1. Proč si se rozhodl/a pro výjezd do zahraničí?

- Chtěl/a ses osamostatnit? (Touha stát se nezávislým a soběstačným)
- Chtěl/a sis zlepšit jazykové znalosti, či naučit se nový jazyk?
- Chtěl/a jsi poznat novou kulturu a její zvyky a nové přátele?
- Chtěl/a jsi vyjet do zahraničí na základě budoucího atraktivního uplatnění v zaměstnání?

2. Jaké byly tvé pocity na začátku tvého pobytu v zahraničí?

- Těšil/a ses na pobyt?
- S jakým pocitem jsi tam jel/a?
- Měl/a jsi strach? Proč a z čeho?
- Jaké jsi měl/a prvotní pocity ze vstupu do svého nového domova?
- Neměl/a jsi šok z místních zvyků, kultury, prostředí či ubytování?
- Setkal/a jsi se s nějakými kulturními odlišnostmi hned na začátku? S jakými? Jak je hodnotíš?

3. Můžu tě poprosit o přiblížení prvního stráveného měsíce tam?

- Jak tě přijalo tvé okolí?
- V jakém okamžiku jsi měl/a pocit, že se na daném místě cítíš dobře?
- Měl/a jsi pocit zvyknutí si na zahraniční prostředí?
- Jakou dobu ti trvalo zjistit kam chodit za zábavou, na nákupy apod.? A jak jsi vlastně tyto věci zjistil/a?
- Jak jsi celkově vnímal/a atmosféru daného města? Měl/a jsi někdy pocit nepřátelství ze strany místních obyvatel či studentů?

4. Co přispělo k tomu, aby ses na pobytu v zahraničí cítil/a dobře?

- Dělal/a jsi něco pro to, aby ses cítil/a jako doma? Přivezl/a sis něco, co ti domov připomínal?
- Držel/a sis své návyky z domova?
- Měl/a jsi tam někoho, koho jsi znal/a už předtím, o koho si se mohla opřít? Jak ti to pomohlo?

5. Jak jsi zvládal/a komunikaci v cizí zemi?

- Představoval pro tebe cizí jazyk určitou bariéru?
- Jel/a jsi tam už se základy jazyka dané země? Naučil/a ses ho postupem času?
- Předpokládám, že jsi do země vjížděl/a s tím, že budeš mluvit anglicky, měl/a si strach?
- Udělal/a jsi nějaký pokrok v anglickém jazyce? A Jaký?

6. Jaké byly tvoje reakce na změnu kultury?

- Měl/a jsi pocit, že přejímáš cizí kulturu bez problémů?
- Setkal/a jsi se během pobytu s nějakou konfrontací na základě odlišnosti kultur?
- Znal/a jsi již dopředu nějaké zvyky či tradice dané země? Zjišťoval/a sis dopředu nějaké informace celkově?
- Měl/a jsi šok z jiné kultury?
- Co ti dělalo největší problém?

7. Jak hodnotíš situaci, že na jednom místě je více lidí z rozdílných kultur?

- Vyhovovalo ti to? Považuješ to za přínos pro sebe či společnost?
- Chtěl/a bys, aby v tvém okolí či doma bylo více rozdílných lidí s jinou kulturou, náboženstvím nebo životním postojem?
- Nebo si myslíš, že různé kultury by se měly poznávat díky cestování, návštěvám a studijním pobytům?

8. Jakým způsobem probíhalo tvoje začlenění na jiné prostředí?

- Měl/a jsi někdy pocit, že jsi vyčleňován/a ze skupiny? Kdy a za jakých okolností?
- Bylo těžké se přizpůsobit novým podmínkám?
- Máš pocit úspěšné adaptace do prostředí? Proč tak usuzuješ?

9. Jakým způsobem sis zvykal/a na tvoji školu v zahraničí?

- Byl/a jsi v kontaktu s novými spolužáky?
- Byl/a jsi zařazena do tříd se všemi studenty, nebo měli zahraniční studenti jinou třídu?
- Jaká byla komunikace s profesory a školou? Měl/a jsi pocit, že se ti snaží vyjít vstříc?
- Vycházelo vše podle předešle komunikace mezi školami?

10. Jak vnímáš průběh tvého studijního pobytu?

- Máš pocit, že se ti zdařilo splynout s místními obyvateli a integrovat se?
- Měl/a jsi v průběhu pobytu pocit, že chceš ten pobyt ukončit a vrátit se zpátky do své země? V jaké fázi pobytu to bylo? Z čeho to vzniklo?

11. Máš pocit, že tě pobyt v zahraničí v něčem změnil?

- Máš či nemáš po návratu domů tendenci si dělat všechno sám/a?
- Cítil/a jsi větší zodpovědnost za své činy než doma?
- Čeho sis nejvíce užíval/a na tom, že jsi sám/a? Měla si větší pocit svobody?
- Které činnosti jsi dělal/a v zahraničí a doma ne?
- Jak hodnotíš zkušenost, že jsi byl/a dlouhou dobu sám/a a staral/a jsi se sama o sebe? Cítil/a jsi hrdost sám/a na sebe? Byl/a jsi již někdy předtím na takovou dobu sám/a v zahraničí?

12. Jak si prožíval/a návrat domů, do své rodné země?

- Máš pocit, že se nějak změnil tvůj pohled k své vlasti?

- Jak jsi vnímal/a po návratu to, že jsi zpět? Jak dlouho ti trvalo si zase zvyknout zpět na domácí prostředí?
- Nemáš pocit, že pobyt doma je příliš nudný, normální?
- Došlo po tvém návratu k nějakému nepochopení ze strany rodiny?
- Chtěl/a bys doma něco změnit?
- Dokážeš si představit svůj život mimo svou zemi?

13. Kdyby jsi mohl/a vrátit čas, rozhodl/a by ses znovu vyjet?

Doplňující otázka:

14. Myslíš si, že multikulturalismus může sice vytvořit novou a univerzální kulturu, ale bylo by to na úkor jednotlivých specifických kultur a národů? Co preferuješ?

PŘÍLOHA P II: UKÁZKA Z TRANSKRIPCE Z ROZHOVORŮ

Tazatel: Ahoj Míšo, píšu bakalářskou práci na téma adaptace studenta na prostředí zahraniční univerzity v rámci programu Erasmus+. Vzhledem k tomu, že jsi absolventem tohoto programu, tak bych se tebou chtěla udělat krátký rozhovor. Zeptám se tě, souhlasíš se zpracováním údajů?

Michaela: Jo, souhlasím.

Tazatel: Samozřejmě bude zachována tvá anonymita. Tak jo, vrhneme se do toho.

1. Proč ses rozhodl/a pro výjezd do zahraničí?

- Chtěl/a sis zlepšit jazykové znalosti, či naučit se nový jazyk?
- Chtěl/a ses osamostatnit? (Touha stát se nezávislým a soběstačným)

V první řadě jsem chtěla zkusit jaké to je bydlet někde jinde, mimo naší republiku, jaké to je studovat na jiné univerzitě, jak funguje život studentů na jiných univerzitách, jaké mají povinnosti a jak to tam funguje. Protože jsem studentkou učitelství pro 1. Stupeň na základní škole, tak mě zajímalo i školství v jiných státech a proto jsem se rozhodla odjet pryč.

- Chtěl/a jsi poznat novou kulturu a její zvyky a nové přátele?

Určitě, protože to je země, do které bych se asi normálně na tak dlouhou dobu nepodívala, tak jsem počítala, že zjistím, jaké mají zvyky, jaké mají státní svátky, proč se co slaví, jaké je tam třeba jiné náboženství a podobně.

2. Jaké byly tvé pocity na začátku tvého pobytu v zahraničí?

- Těšil/a ses na pobyt?

Těšila jsem se, ale byla tam i určitá nejistota hlavně z toho důvodu, že jsem věděla, že se za celého půlroku nevrátím, nebo těch 5 měsíců, co jsem byla pryč. Další věc, nedokázala jsem si představit, jak se sbalím na půl roku do jednoho kufru, co všechno si s sebou potřebuju, nepotřebuju vzít, co všechno se tam bude dát koupit a podobně. A taky jsem nevěděla, jaké to bude, když prostě v kontaktu s rodinou můžu být jenom přes bud' skype nebo nějaké telefonické spojení a nevidím je.

- **Měl/a jsi strach? Proč a z čeho?**

Určitě ano. To byl taky jeden z důvodů, proč jsem se na takovou stáž vydala až v pátém ročníku mého studia, v podstatě poslední možnost.

- **Setkal/a jsi se s nějakými kulturními odlišnostmi hned na začátku? S jakými? Jak je hodnotíš?**

Co mi přišlo hodně milé, byl hned první kontakt na univerzitě, kdy jsem se chtěla jít ubytovat na koleje a šla jsem do International Office, což byla vlastně taková část univerzity, která se o nás staral, pořád se s námi byla v kontaktu a hned na začátku jsem dostala takový balíček první pomoci (smích) se dá říct, byla to taška, která se nám hodila plátěná, v tom bylo půl litru vody, nějaké tyčinky, nějaké prostě první instantní jídlo, které jsem si mohla udělat hned když jsem přišla na koleje. Tak to mě mile překvapilo, všichni byli takoví milí, chtěli nám pomoci a podobně. Co mě potom asi půl hodiny na to překvapilo celkem hrozným způsobem, spíš šokovalo, byly koleje, na kterých sem měla bydlet a to tak, že tam byl neskutečný nepořádek, strašně to tam smrdělo, předpokládala jsem, že když jdu do nových kolejí, kde v tom pokoji nikdo není, tak to bude nějakým způsobem trochu uklizené a ne že na zemi budou chomáče vlasů a tak to bude nepříjemné. Ale když jsme si to tam uklidily, tak to bylo fajn.

3. Můžu tě poprosit o přiblížení prvního stráveného měsíce tam?

- **Jak tě přijalo tvé okolí?**

Mmm... Mohli jsme si přihlašovat předměty, v podstatě jaké jsme chtěli, takže se stalo, že v některých předmětech byli třeba tři studenti z jiných zemí, v některých jsem byla sama. V těchhle předmětech to bylo takové, že jsem občas měla pocit, že jim překážím, že se nemůžou spolu bavit ehm... rodným jazykem, ale že kvůli mně musí mluvit celou hodinu anglicky, což mě občas tak jako trošku odřízlo od děje, protože když ti žáci tomu nerozuměli, tak vyučující jim to odpověděl prostě v jejich rodném jazyce a pokračovali dál a v angličtině se mi vysvětlení nedostalo. Tak to bylo takové nepříjemné. Ale jinak jsem tam měla, získala jsem spoustu nových kamarádek, které se tam o mě staraly, měli tam taky super Buddy systém, kde jsem měla k sobě dvě holky, které se o mě staraly celou dobu, se vším mi pomáhaly, všechno mi pomáhaly vyřizovat i kartičku třeba na metro a podobně, že mě to pomohly vyběhat, protože než já sama bych na to přišla tak by mi to trvalo hrozně dlouho, si myslím. Takže okolí mě přijalo dobře, až na dva předmě-

ty, kde jsem se cítila taková vystrčená, ale tak to byly dvě hodiny týdně, tak to se dalo zvládnout.

- **V jakém okamžiku jsi měl/a pocit, že se na daném místě cítíš dobře?**

Jo, tak já jsem si to tam užívala. Asi první moment, kdy jsem se tam cítila dobře, bylo, když jsem měla „vyuklizené“ koleje a měly jsem teplo, bylo tam teplo, že jsem si pořídily topení, protože jsem tam jela do zahraničí s tím, že jedu do teplých krajů a přijela sem a byly tam 3°C, tak v momentě, kdy jsme si to tam zútulnily, bylo tam teplo a měla jsem se kam vracet do takového zázemí, tak mi bylo fajn. Ale je pravda, že jsem tam byla celou dobu na kolejích s Češkou, takže jsme si to tak vzájemně snažily dělat tak příjemnější a vzájemně se podporovat, když jedna z nás byla v koncích tak druhá se jí snažila pomoci.

- **Jakou dobu ti trvalo zjistit kam chodit za zábavou, na nákupy apod.? A jak jsi vlastně tyto věci zjistil/a?**

Některé věci jsem si zjišťovala sama, ale místní nebo místní spolužáci mi řekli, kde se dá třeba koupit nejlevnější jídlo, kde mají různé akce na jídlo, protože jídlo bylo asi v podstatě nejdražší položkou, která v téhle zemi byla. Nebo, která hrála největší roli v mém rozpočtu, tak jsem se snažila nakupovat co nejlevněji. Bylo pro mě asi nejsložitější si najít si co se dá jíst, protože mléčné výrobky, na které jsem tady běžně zvyklá, jako třeba sýr, máslo, mléko, tam byly tak 4krát až 5krát dražší než u nás, tak jsem si musela v podstatě hledat nový jídelníček takových těch základních věcí. Ale co se týče takového jako celkového přizpůsobení se, tak mám pocit, že po měsíci, měsíci a půl jsem věděla co a jak, kde, proč, když potřebuju něco vyřešit, koho se zeptat, kam jít, kde mám co hledat, jak jezdí metro, jak jezdí autobusy a podobně. (smích) Jsem se ztratila jenom jednou.

4. Co přispělo k tomu, abys se na pobytu v zahraničí cítil/a dobře?

- **Dělal/a jsi něco pro to, aby ses cítil/a jako doma? Přivezl/a sis něco, co ti domov připomínal?**

Jo, tak měla jsem spoustu věcí z domu, měla jsem tam fotky, které jsem si vylepila kolem vlastně postele a asi mě opravdu nejvíc pomohlo, to že jsem se na těch kolejích cítila dobře, že jsem měla kam se vrátit, kam se schovat. A ještě ses něco ptala?

- **Držel/a sis své návyky z domova?**

Já nevím? Vařila jsem určitě jinak, ale jinak mám pocit, co se týče školy a tohoto tak jsem měla, snažila jsem se mít stejné návyky jako doma, ale je pravda, že ti studenti, se kterými jsem tam studovala to měli jinak a tak mě to občas trošku ovlivňovalo, že oni v podstatě nedělali nic, já jsem, když jsem byla připravena na celou hodinu a oni vůbec si nevytiskli ani zápisy tak se na mě dívali jak na největšího „šprťáka“, potom jsem si ty zápisy jako nosila, ale už jsem je neměla „vytisklé“, jenom v počítači nebo podobně. A co mě teda ještě pomáhalo to, že jsem opravdu mohla volat skoro každý den s někým z domu, že jsem spolu „skypovali“, ten obraz mi opravdu moc pomohl. Jsme si navzájem ukazovali co je nového a tam většinou už byla tma a u nás teprve zapadalo slunce, tak to bylo takové příjemné sdílet takové okamžiky.

- **Měl/a si tam někoho, koho jsi znal/a už předtím, o koho si se mohla opřít? Jak ti to pomohlo?**

Měla jsem výhodu, že jsem tam měla kamaráda ze základní školy, se kterým jsem se dřív hodně bavila a tak jsem věděla, že jedu do země, která je pryč, takže kdyby se náhodou něco stalo tak v podstatě asi první pomoc z domova by nebyla tak rychlá ale věděla jsem, že tam mám tady toho kamaráda, který tam měl svůj byt a kdyby se náhodou něco stalo i s těmi kolejami tak, nebo něco prostě, tak jsem věděla, že se mám na koho obrátit, u koho bych třeba mohla přespat, nebo kdo by mi mohl s čímkoliv pomoci. Tak to bylo takové, proč jsem si tu zemi vybrala, že jsem neměla pocit, že tam budu úplně sama.

5. Jak si zvládal/a komunikaci v cizí zemi?

- **Představoval pro tebe cizí jazyk určitou bariéru?**

První týden, jsem byla spíše tichý pozorovatel, moc jsem nemluvila, a potom jsem se víc rozmluvila, potom to bylo už lepší, tím že jsem se bavila už jenom v angličtině se spoustou lidí tak jsem se začala učit nová slovíčka, která se v běžné konverzaci používají, protože do té doby mám pocit, že jsem se jako nikde vyloženě jenom v angličtině třeba celý večer nebavila. A když, tak to byla taková školní angličtina, že tam nebyly takové ty slangové výrazy a podobně. Tak po týdnu to už bylo lepší, že jsem se i ze začátku hodně zadržovala, nebyla jsem si jistá a potom už jsem prostě mluvila plynule i s chybama, ale neřešila jsem to.

- **Jel/a jsi tam už se základy jazyka dané země? Naučil/a ses ho postupem času?**

Když jsem jela tam, tak jsem neuměla tou řečí vlastně vůbec nic, jela sem tam s angličtinou, ale angličtina, protože to dřív bývala anglická kolonie, tak angličtina je tam poměrně rozšířený jazyk, tak se prostě s tímhle jazykem sem se domluvila i na tržnici se starou paní, která třeba měla osmdesát roků, tak mluvila anglicky. Takže jsem tam jela s tím, že s angličtinou si tam vystačím. Během pobytu jsem se pokoušela učit nějaké věty, ale spíše nějaké základní věty, jako je: Ahoj, jak se máš, a jak se jmenuješ, mám tě rád, ... A takové ty základní, ale nepotřebovala jsem to, hlavně to bylo, když jsem někomu řekla v jejich rodném jazyce, tak mi vlastně vůbec nerozuměl (smích), tak to bylo takové spíš pro zábavu, než aby to bylo k užitku.

6. Jaké byly tvoje reakce na změnu kultury?

- **Měl/a si pocit, že přejímáš cizí kulturu bez problémů?**

Já jsem asi hlavně neměla pocit, že bych se nějakým zásadním způsobem musela kulturně přizpůsobit. Asi ne.

- **Měl/a jsi šok z jiné kultury?**

Byly situace, kdy jsem ten šok rozhodně měla. Ehm... ale spíš to asi nebylo jako třeba ve škole, nebo.. mmm... Celkově rozdělení třeba, já nevím, mužských a ženských rolí v té společnosti, bylo zcela jiné, si troufám říct, než je v České republice. Jo, samozřejmě v tom státě byly dvě skupiny, samozřejmě jedna skupina byla takových těch, co předpokládali, že ženy a muži by si měli být rovnoprávní a druhá skupina byla taková, že muži chtěli, aby ženy byly jenom doma a vychovávaly děti, staraly se prostě o všechno, pokud muž přišel naštvaný z práce, tak za to vlastně mohla žena a podobně. Tak to jsem občas tak jako zůstávala hledět s otevřenou pusou, ale když jsem tak někomu, když jsem se občas o tom bavila s některými spolužáky, tak nechápali mé názory, tak jsem si je příště nechala pro sebe, ale spíše jsem to řešila s „erasmákama“ kteří byli ze stejné části Evropy jako já, se kterými jsem si v tomhle více rozuměla, tak jsme se nad tím spolu pozastavili a rozebrali to, ale, jo.. A víc bylo takových situací, které mě zaskočily, ale s tím se tak nějak počítalo no...

- **Setkal/a jsi se během pobytu s nějakou konfrontací na základě odlišnosti kultury?**

No, tak jo... To jsem totiž měla zapsaný předmět: Láska, rodina a vztahy. A tam se tohle hodně řešilo, a právě nás to učila paní, která byla feministka a která to zase úplně extrémně protěžovala, že ženy jsou rovnoprávné, a v té zemi tím že to tam bylo takové spíše nakloněné k té straně, že ženy by měly být jenom doma, poslouchat muže a udělat mu, co mu vidí na očích. Tak ne všichni, ne všichni spolu... nebo ne všichni její žáci to úplně chápali. Právě bylo hrozně zajímavé sledovat, jakým způsobem na to reagují, jak z toho jsou jako občas pohoršení, nebo jak to pozvedlo vlnu vzrušení, že něco takového vůbec vyslovila, ta vyučující, a podobně. Bylo to zajímavé, jak občas, když o tom mluvila, tak studenti z Evropy, nebo z jisté části Evropy byli z toho, byli na stejné vlně jako ona a protěžovali stejné názory jako o. Takže když se na něco zeptala a my jsme ji odpověděli, tak ta vyučující z toho byla nadšená a místní studenti absolutně nechápali, jak nás něco takového mohlo vůbec napadnout. (smích)

7. Jak hodnotíš situaci, že na jednom místě je více lidí z rozdílných kultur?

- **Vyhovovalo ti to? Považuješ to za přínos pro sebe či společnost?**

Bylo to neskutečně zajímavé v tom, že jsem vlastně přilétala na místo 28. prosince, takže byly aktuální vánoce. A během toho prvního týdne, kdy jsme se všichni „erasmáci“ cítili takový jako lehce opuštění, že všichni spolu doma prožívají silvestr a tráví spolu ten volný čas, ty volné dny a my jsme tam někde úplně na druhém konci světa, tak jsme si tak vykládal, jaké máme zvyky a právě to bylo neskutečně zajímavé, že třeba Finové říkali, že se všichni na štědrý den jdou společně „saunovat“, že tohle je základ jejich štědrého dne, tak jak u nás se třeba vaří kapr a peče vánočka, tak vykládali jaké oni mají speciality... A na základě toho vykládali lidi z Nizozemska, jak to u nich probíhá a bylo to hrozně zajímavé, bylo to přínosné. Bylo taky vtipné, jak se v některých věcech rozcházíme a mmm... scházíme, co třeba děláme stejně a teď každý k tomu měl jinou legendu proč se to tak děje, proč to tak není... Tohle bylo zajímavé, taky bylo zajímavé občas slyšet, když jsme se bavili Češi mezi sebou a Norové a Finové spolu. Každý mluvil tím svým jazykem a teď se někdo otočil a měl pocit, že slyší něco podobného, a tak jsme zjistili, že nějaké slovo je podobné a je to i samý význam v obou dvou jazycích ale přitom si ty řeči byly... vůbec vlastně nebyly podobné. Že to bylo takové: „Jé to znám“. Tak to bylo takové vtipné spolu konzultovat

- **Chtěl/a bys, aby v tvém okolí či doma bylo více rozdílných lidí s jinou kulturou, náboženstvím nebo životním postojem?**

Já si to asi úplně nedovedu představit, protože tam jsem byla hozena do prostředí, které tak nějak se předpokládalo a hlavně jsem tam byla ve společnosti lidí, která byla multikulturní, tím že to byli jako „erasmáci“, jsem byla taková komunita, která držela pořád pospolu a moc si nedovedu představit, jak by to tady fungovalo. Kdyby sem třeba přijel někdo taky na výměnný pobyt, tak bych taky ráda pomohla a podobně, ale... nevím jak by to tady vypadalo, kdyby tady žila třeba, já nevím, skupina lidí z Norska, kdyby tady bylo třeba sedm rozdílných kultur třeba v jednom městě a byly tam nějaké určité komunity. Moc si to nedovedu představit zasadit do domovského prostředí.

8. Jakým způsobem probíhalo tvoje začlenění na jiné prostředí?

- **Měl/a jsi někdy pocit, že jsi vyčleňován/a ze skupiny? Kdy a za jakých okolností?**

Měla jsem pocit, že všichni, kteří tam byli jako kolem mě, tak chápali to, že to pro mě není úplně jednoduché být s nimi v jiné zemi a nemít tam blízko sebe rodinu, své nejbližší přátele a podobně. Tak se snažili mi pomáhat, ale byly momenty, kdy normálně bych v České republice asi byla začleněna, ale tím, že jsem měla třeba dny, kdy se mi s nikým moc nechtělo s nikým mluvit, ale jako chtěla jsem být součástí té skupiny, chodit s nimi, ale ne si vykládat aktivně, a to občas sem tak jako úplně cítila, že bych s „něma“ měla se všema mluvit a jinak, tak nějak ten den mě prostě nebudou mít rádi a moc to nechápali to, že asi... nevím... Jestli to tak mají všichni nebo ne. Ale tím, že jsem tam byla odkázána opravdu jen na ty, kteří... se kterými jsem nebyla úplně sehnána, byli to v podstatě, dá se říct, nahodilí kamarádi, ne takový, se kterými se znám už 5 let a ví, že třeba občas potřebuji mít ticho kolem sebe a podobně. Tak to bylo takové, že tímto jsem se musela přizpůsobovat.

- **Máš pocit úspěšné adaptace do prostředí? Proč tak usuzuješ?**

Jo, jako všichni byli na mě milý v mém okolí, nebo spousta lidí se mi snažilo vyjít vstříc, jak ve škole, tak vlastně kamaráda, které jsem získala, tak se mě ptali, jestli s něčím nepotřebuju pomoci a jestli něco potřebuju koupit a když jsem něčemu nerozuměla, v angličtině to nebylo napsané, tak se mě nabídli, třeba dvě kamarádky, že se mnou půjdou nakoupit, řeknou mi co je co a já už si potom budu pamatovat barvu obalu, jest-

li tohle je perlivá, neperlivá voda. Tohle je zrovna hloupost jo, to je jasné, ale podobné věci prostě. Takže mám pocit, že se mi to povedlo, nepřipadala jsem si tam prostě jak nějaký vyhnanec, akorát jsem musela být aktivnější a ve všem se víc snažit se zapojovat, než bych musela doma.

9. Jakým způsobem sis zvykal/a na tvoji školu v zahraničí?

- **Byl/a jsi zařazena do tříd se všemi studenty, nebo měli zahraniční studenti jinou třídu?**

Tazatel: Na to jsi vlastně odpovídala, že některé třída ano, některé ne.

- **Byl/a jsi v kontaktu s novými spolužáky?**

Byla jsem... Tak ve skupince „erasmáku“, jsem se držela třeba jenom, když se šlo na nějaký společný výlet, nebo na nějakou takovou společnou plánovanou akci, ale spíš jsem se tak bavila se všema. Vždycky jsem si ve třídě našla alespoň tři lidi. Tam to totiž bylo založené na tom, že jsem vždycky dostala zápočet, nebo zkouška spočívala v tom, že byla nějaká skupinová práce, takže my jsme hned od začátku byli rozděleni do skupin, třeba po čtyřech, po pěti lidech a většinou tohle bývala skupina, která ... se kterou jsem se nejvíce bavila v průběhu. Ne samozřejmě se všemi členy, ale bavila jsem se s nimi, chodila jsem s nimi na oběd, setkávala jsem se s nimi i mimo školu. Některé třeba zajímala i naše kultura, takže jsme šli spolu na jídlo a tak jsme si povykládali jak to je u nás a co je u nich, jaké jsou zvyky. Zasmáli jsme se a bylo to zajímavé v tomto ohledu.

- **Jaká byl/a komunikace s profesory a školou? Měl/a si pocit, že se ti snaží vyjít vstříc?**

Všichni profesori byli neskutečně hodní, ochotní dělat různé ústupky, zlehčovat mi to, dávali mi konzultace navíc, zajímal je můj osobní názor i na výuku, snad 3 z nich chtěli, abych porovnávala výuku, jestli je to lepší u nás na univerzitě, nebo tam kde jsem byla tam, na jejich univerzitě, v čem se liší přístupy, jak se chovají žáci a tak. Ale nebyl tam někdo takový, co by mi něco nepřál, nebo snažil se mě nějakým způsobem vychutnat.

10. Jak vnímáš průběh tvého studijního pobytu?

- **Máš pocit, že se ti zdařilo splynout s místními obyvateli a integrovat se?**

Tak splynout jsem asi... Splynout s obyvateli jsem asi nesplynula, ale tak já jsem byla celkově odlišná. Tam spousta lidí bylo tmavé pleti, tmavých vlasů, já jsem byla světlá blondýna, když jsem se spálila na sluníčku, tak jsem byla prostě červená, to oni nechápali. A pořád to tak vnímali, že jsem odlišná a rádi se mě ptali na různé věci, na různé zvyky jak to u nás vypadá a podobně. Takže úplně jsem, jakože bych byla úplně jako oni to ne, ale myslím si, že jsem zapadla, že jsem nevyčnívala nějak, že bych jim vadila, nebo podobně.

- **Měl/a si v průběhu pobytu pocit, že chceš ten pobyt ukončit a vrátit se zpátky do tvé země? V jaké fázi pobytu to bylo? Z čeho to vzniklo?**

Jo, asi tak po 3, 3,5 měsících. Ale tam to bylo možná i tím, že jsme si s mou spolubydličkou, která byla vlastně Češka, začaly trošku lézt na nervy, protože jsem spolu pořád byly zavřené v jedné malé místnosti, měli jsme spolu společných aktivit, které jsme tam vykonávaly, že jsem chodily na společné výlety, procházky a tak. A navíc to bylo asi měsíc, nebo 3 týdny, do toho, co měl přiletět můj přítel, na kterého jsem se moc těšila, tak to byla taková „hrana“, že jsem čekala na něco, co už bude a už jsem si moc přála, aby to bylo. Kdyby za mnou asi přiletět neměl, tak si myslím, že by taková krize nebyla, ale je pravda, že potom, co tam byl, tak jsem věděla, že už, už jsem se těšila domů na všechno, na tu změnu, hlavně i na počasí, které je u nás, na to jak u nás krásně všechno kvete, voní a tak.

11. Máš pocit, že tě pobyt v zahraničí v něčem změnil?

Mám pocit, že mluvím líp anglicky. (smích) Taky mám pocit, že už se asi nebojím mluvit anglicky. Dřív jsem se bála někde cestovat dál, teďka už vím, že všechno je relativně blízko od sebe, že třeba i když třeba letí deset hodin, tak že už to není tak daleko, aby mě to dělilo od mé rodiny, právě díky tomu, že jsem s nimi telefonovala, „skypovala“ každý den, tak jsem tady tenhle pocit neměla, že bych byla nějak vzdálená.

- **Čeho sis nejvíce užíval/a na tom, že jsi sám/a? Měla si větší pocit svobody?**

Jo, ale že by to bylo asi úplně nějak extrémně jiné, to asi ne. Protože jsem vlastně si předtím bydlela v Brně na bytě, kde jsem vlastně 4 dny v týdnu byla v podstatě samostatná, mohla jsem si dělat, co jsem chtěla. Jediné, co mi tam přišlo fakt jako taková výhoda, že nikdo po mě nechtěl: teď uklidíš toto a teď toto uděláš. A jak jsem si to naplánovala, tak jsem si řekla, že tento týden nebudu uklízet v sobotu ale až v neděli, pro-

tože se mi chce až v neděli. A mohla jsem to tak udělat a nikomu to nevadilo. Ale zase je pravda, že tam byla větší zodpovědnost, že jsem si musela jídlo sama zařizovat, pořád jsem na všechno musela myslet, že tam nebyl nikdo druhý, kdo by myslel na to semnou, ale bylo to takové příjemné.

- **Jak hodnotíš zkušenost, že jsi byl/a dlouhou dobu sám/a a staral/a jsi se sama o sebe? Cítil/a jsi hrdost sama na sebe? Byl/a jsi již někdy předtím na takovou dobu sama v zahraničí?**

Jo, v určitých situacích jsem byla hrdá, že jsem třeba zvládla nějakou krizovou situaci, nebo něco domluvit rychle a tak.

12. Jak jsi prožíval/a návrat domů, do tvé rodné země?

- **Máš pocit, že se nějak změnil tvůj pohled k tvojí vlasti?**

Rozhodně si víc vážím všeho, co tady máme. Tak jak nadáváme na peníze, tak vidím, že to není tak špatné, že někdo třeba nadává, že se mléko třeba zdražilo na 15Kč, ze 14Kč... Tak já vím, že mléko může stát i 90Kč a je vlastně strašně hnusné, protože to je to nejlevnější. Taky si mnohem víc užívám čistého ovzduší. Přírody kolem nás, jak je zelená... Možná spíš takové ty vnitřní pocity. A co se týče třeba skupiny lidí, tak tam to bylo velkoměsto, takže tam člověk žil v jisté anonymitě, tady má člověk, tím, že je v prostředí, v kterém žije odjakživa, tak má kolem sebe spoustu známých. A moc mile mě překvapilo, když jsem šla, když jsem se vrátila, třeba do obchodu něco malého koupit, tak jsem potkala známé a ti semnou prohodili pár slov, jak se dneska mám a tohoto jsem si vážila, že mám kolem sebe ty blízké lidi. A taky jsem si začala mnohem více vážit toho, jak funguje naše školství, jaké máme možnosti a že máme vlastně možnost takto vyjet, abychom poznali, jaký je život jinde.

- **Nemáš pocit, že pobyt doma je příliš nudný, normální?**

Ne, já jsem se na něj těšila. Protože, ten pobyt, těch 5 měsíců v zahraničí bylo na tolik odlišných, že jsem se strašně těšila, až v jistých věcech zajedu zase do stereotypu. Ale nebyl to úplný stereotyp, protože jsem měla naplánovanou dovolenou v Holandsku, kde jsem se mohla setkat s novými přáteli. Potom jsem měla na léto nějaké další aktivity, potom mě čekaly vlastně státnice. Takže to nebyl klasický školní rok, že bych zase v září začínala semestr a musela dělat zkoušky, ale už jsem v podstatě dokončovala poslední

zkoušku a už mě čekalo něco nového, takže nemůžu říct, že bych spadla úplně do stereotypu, ale těšila jsem se a užívala jsem si i to, že jsem nacházela určité věci, které jsem tady zanechala, nějaké zvyky, že jsem je tady mohla zase znovu prožívat.

- **Došlo po tvém návratu k nějakému nepochopení ze strany rodiny?**

Mmm... Asi úplně ne. Nemám pocit žádný takový. Měla jsem pocit, že se těším na ně já a oni na mě taky. A tak mi dávali v podstatě takový měsíc na určitou aklimatizaci, že mě nechali, protože jsem tam měla celkem takový časový posun, tak mě nechali nějaký týden, ať se srovnám s časem a ať v klidu udělám, co potřebuju. Zatím uklízeli za mě všechno oni, prali mi prádlo a podobně. Až potom, tak postupně jsem vlastně najela do toho, co oni ode mě očekávají, nebylo to, že bych přijela domů, a oni byli na mě naštvaní, že spím dva dny v kuse a že to sem udělala a to jsem neudělala.

- **Dokážeš si představit svůj život mimo svoji zemi?**

Kdyby měla kolem sebe své nejbližší, tak asi ano.

13. Kdyby jsi mohla vrátit čas, rozhodla by ses vyjet?

Na to samé míst?

Tazatel: *Ano, jakože kdyby ses mohla vrátit zpátky do minulosti předtím, jak jsi se rozhodovala, že vyjedeš.*

Michaela: *Určitě bych vyjela, určitě! Kdybych nevyjela, tak si to asi vyčítám do konce života. Já jsem vždycky věděla, že někam chci jet, akorát jsem na to neměla asi dostatečnou odvahu a pocit, že na to ty finance mám našetřené. A v podstatě dá se říct, že mě do toho donutily až okolnosti, že jsem věděla, že tohle je poslední možnost a jsem za to strašně moc ráda, že jsem to udělala, protože, když vidím, co všechno mi to přineslo a mám takový širší nadhled nad vším co se děje. Že to беру všechno s rezervou, nic si nezabírám tolik osobně.*

Doplňující otázka:

14. Myslíš si, že multikulturalismus může sice vytvořit novou a univerzální kulturu, ale bylo by to na úkor jednotlivých specifických kultur a národů? Co preferuješ?

Já možná v tomhle budu taková trošku stereotypní, ale já si myslím, že by to mohlo na úkor toho... na úkor určitých národů. Protože když vlastně... Stejně mám pocit, že když

je někde nějaké větší město, tak se tam stejně seskupují skupinky třeba, já nevím, Francouzů nebo jsou tam skupinky Angličanů, které se často setkávají společně. A asi na to úplně nedovedu odpovědět jednoznačně, ale myslím si, že by to tu celou komunitu nějakým způsobem změnilo, než když jsou tady třeba jen Češi.

Tazatel: Super, děkuji ti za rozhovor.

Michaela: *Rádo se stalo.*